

PRZYKŁAD (1879) *sb m*

-ąd (723), -ad (13); -ąd : -ad *MurzHist* (11:6), *MurzNT* (5:1), *GliczKsiąż* (13:1), *KrowObr* (7:1), *BielKron* (27:2), *CzechRozm* (32:1), *SkarŻyw* (27:1). ◇ -ad- (1003), -ąd- (22); -ąd- *Calag* (2), *SzarzRyt* (3); -ad- : -ąd- *MurzHist* (12:1), *Leop* (5:2), *BibRadz* (17:2), *BielKron* (29:1), *Mącz* (7:1), *KuczbKat* (17:2), *CzechRozm* (34:1), *SkarŻyw* (100:6), *WerKaz* (3:1).

sg *N* przykład (205). ◇ *G* przykładu (136). ◇ *D* przykładu (16), przykładowi (8); -u *Diar* (2), *BielKron*, *Mącz*, *MycPrz*, *CzechRozm* (2), *SkarŻyw* (3), *ArtKanc* (2); -owi *LubPs*, *KwiatKsiąż* (2), *SarnStat* (2); -u : -owi *BibRadz* (1:1), *CzechEp* (3:2). ◇ *A* przykład (581). ◇ *I* przykładem (389); -em (44), -em (4), -(e)m (341); -em *MurzNT* (2), *Calag*; -(e)m : -em *SkarŻyw* (35:1). ◇ *L* przykładzie (15). ◇ *pl N* przykłady (96). ◇ *G* przykładów (209); -ów (19), -(o)w (190). ◇ *D* przykładóm (9); -óm (2), -(o)m (7). ◇ *A* przykłady (133). ◇ *I* przykłady (67), przykładami (2), przykładmi (1) *BielŻywGlab*; -y : -ami *KwiatKsiąż* (2:1), *SarnStat* (2:1); ~ -ami (1), -(a)mi (1). ◇ *L* przykładzi(e)ch (8), przykładach (4); -(e)ch *KłosAlg*, *RejPos* (3), *RejZwierc*, *CzechRozm*, *WerKaz*; -ach *GliczKsiąż*, *Mącz*, *PowodPr*; -(e)ch : -ach *SkarŻyw* (1:1); ~ -ach (3) *Mącz*, *PowodPr*, *SkarŻyw*, -äch (1) *GliczKsiąż*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. Czyjeś postępowanie lub jego produkt (rzadziej – i tylko w znaczeniu nadrzędnym – fakt, wydarzenie), które zostało lub może zostać powtórzone przez kogoś innego, zwykle, choć nie bezwyjątkowo, jako świadome naśladowanie; *exemplum Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Modrz*, *Calag*, *JanStat*, *JanPrzyw*, *Cn*; *documentum Mącz*, *Calag*, *Cn*; *exemplar*, *specimen Mącz*, *Cn*; *norma*, *regula Mącz*; *paradigma Cn* (1025) : Lud proſty/ radci przykłađow naſladuié/ a co za przykłađem czyni/ mniéma że to ſłuźnie czyni *MurzHist* M3; Rád cie ſłyźę męžu vrodliwy/ Iedno nie badź w przykłađzie ſzkodliwy *BielKom* E6v; *GliczKsiąż* D7; *Prototypus*, *sive Prototypon*, *Latine*, *primum exemplar*, *Nypirwzy* przykłađ nayıpirwza formá/ ná którey xtałt drugie czynią. *Mącz* 328a; *Ad quae exempla me revocas? Co zá ku przykłađóm mie ciągnieź/ odwoławaź? Mącz* 505b; *SarnUzn* H5; *RejPos* 213v; *RejZwierc* 35; *CzechRozm* 192v; ponieważ ſona [historia] ieſt naprzod wſzelkiey dawnoſci kluczem/ náuczycielką/ wiadomoſci y wiary o Bogu/ [...] przykłađow/ y przygod rozmaitych [...]/ ſwiádkiem nadowodnieyźym *StrykKron* A; Rátuy męźny *Herkules*/ rátuy *Perſeu ſławny*/ A odnów (iedno by wczás) ná mnie przykłađ dawny. *KochFr* 95.

przykłađ czego [= *na co*] (6): To co mowiź/ żeby terážnieyźe wzywánie *Chriſtuſá Iezuſá*/ przykłađem onego wzywánia *Krolow ziemſkich*/ ktorzy go figurowáli nie mogło vtwierdzono być *CzechRozm* 192v; *PowodPr* 55. Cf »przykłađ brać«, »pokazać przykłađ«, »w przykłađ wpaść«.

przykłađ czego [= *co jeſt przykłađem*] (3): tedyć záprawde tego potrzebá/ áby przykłađ[em] roley/ z młodoſci [dziaťki] były wypráwowány ku wydawánium owocu *Pánu Bogu ſwemu RejPosWſtaw* [41²]v; *SarnStat* 590, 635.

przykłađ czego [= *skąd*] (1): *ReszPrz* 35 cf »rozkazanie i przykłađ«.

przykłađ z kogo (12): (*nagł*) *Biſkup s Kánoniki*. (–) *Klięza miła Kánonicy*/ *Kiedychmy tu ſpołu wſzyſcy*/ *Wiere ſwieccy nárzekáią*/ *Ze z was złe przykłađy máią*. *RejZwierc* 235. Cf »przykłađ brać«, »przykłađ dawać«.

przykład z czego (7): Z jednego abususum jest zły przykład ku rozlicznem zbytkom *Diar* 71. Cf »przykład brać«, »przykład dawać«.

przykład ku czemu (2): *Diar* 71 cf *przykład z czego*. Cf »przykład da(wa)ć«.

przykład po kim (1): Przykład zły po rodzicach/ rad gęłto wyzywa [tj. często skłania do naśladownictwa]. *GosłCast* 35.

przykład czyj [= *kto daje przykład*] [w tym: *G sb i pron* (30), *pron poss* (9), *ai poss* (7)] (56): *RejPs* 38; *MurzHist* M2v; *BielKron* 187; *KochZg* A3; *Ingredi vestigiis patris*, Dzierżec lie przykładu oycowskiego. *Mącz* 148a; *GórnDworz* Ff2; *Abowiem* nic nas nie wvodzi nałnádniey s tey poćciwey drogi iedno omylne towarzysztwo á ich obłudne przykłady y obyczáie. *RejZwierc* 137v, 83; *WujJud* 197; *WujJudConf* 82; *RejPosWstaw* [41²]v; *CzechRozm* 244v; *SkarJedn* 378; *ci domy niżczą/ ci páńftwa vbożą/ [...]* A przykładem zaś swoim iáko wielką lidzbę Drugich przy łobie pluią *KochOdpr* C3; *SkarŻyw* 262; *CzechEp* 42; *NiemObr* 17; *KochFr* 18; *ZawJeft* 35 [2 r.]; *Przetoż* się dármo fektarze przykładem zakonników záłłániáią. *WujNT* 580, Aaaaaa3; *SarnStat* 943; *KlonWor* 50. Cf *I sg w funkcji okolicznika*, »za przykładem«.

przykład czyj [= *dla kogo*] (1): *SarnStat* 877 cf »ku przykładu«.

cum inf (1): *mowil* też [*Eumenes do swoich rycerzy*] áni bych ia ták chciał poczynác á s siebie przykład tákí dáć pokátnym obyczáiem z nieprzyjácielem czynić *BielSpr* 47.

Ze zdaniem przydawkowym [*aby* (3), *iż* (2)] (5): *Kryftus* z mártwych wftál ieft *Nám* na przykład dál ieft/ *Iż* mámy z mártwych wftáci *Z bogiem krolowaci*. *OpecŻyw* 171v; *ArtKanc* F14v; *Potrzebá* prawdziwemu miłófnikowi *Oyczyzny* [...] tho co záłłuzył wyftłępkieim swoim fkromnie znośić/ nie dawáiąc s siebie tego przykładu/ áby lie nań oná przypowieść *Anáchárlis* ściągác miáłá/ który práwá przyrownywał páięczynie *Phil* D4. Cf »dawać przykład«, »na przykład«.

I sg w funkcji okolicznika »przykładem« [w tym: *czyim* (30)] = *tak samo, tak jak ktoś* (37): *RejKup* v5; *przestawać* byśmy chcieli przykładem inych chrześcijańskich państw krajow niemieckich na wyznaniu wiary *Diar* 30; *GroicPorz* x3; *KrowObr* 154; *OrzList* f3; *Y* poczynął [*modlitwę*] *Ionátán*/ á drudzy zá nim *Neemiałzowym* przykładem mowili [*reliquis respondentibus ut Neemia*]. *BibRadz* 2.*Mach* 1/23; *OrzRozm* A4; *BielKron* 87v, 214v; *KochSat* ktv; *RejPos* 246; *RejPosWstaw* [41²]v; *CzechRozm* 240; *Nie máłz kácerłtwá łzkodliwżego/ iedno* gdy *kto* przykładem *Filiłtyńczykow/ łtudnie polá Ewánielitłkiego/ ktore máią* od *Chriftuła źrzodło wody żywey wyłkákuiącey* ku żywotowi wiecznemu/ *ziemią nápełnia* *CzechEp* 111, 97, 222; *NiemObr* 18; [*Fraszki moje*] *mówcie* przykładem mego *Mikołáycá*: *Co niésiefz? gołpodze/ z odpułczeniem iáycá*. *KochFr* 60; *KochDz* 107; [*Krzyżacy*] *Obroćili* łwé groty nád ludzkie nádźieie/ *Nie ná pogány/ ále ná łwé dobrodźieie*: *Płów* przykładem wyrodnych/ *którzy* z *wilki máią* *Dobry pokóy/ á łtádo* *zwierzóné drapáią*. *KochProp* 7; *ActReg* 20; *Phil* L; *Czyli* iáko *Grekowie włzytki narody ná zachód łłóńcá* *miełzkáiąćé* *Latinos zowá/ ták téż* *Ruś ielcze* przykładem nas [...] *Láchámi* *przezywáią*. *KochCz* B2; *WujNT* 180; *JanNKar* Bv; *vchwalamy/ áby* *Podłtárości* przykładem inych *Grodów/ zálwłze* *praesens* był. *SarnStat* 741; [*król*] *Skrutatory* z *Séymu obiecuie wysyłáć*: *którym* przykładem y *Trybunáłitę* wysyłáią ná *Scrutinia*, y ná *Vizię*. *SarnStat* 773, 447, 739; *PowodPr* 38, 54, 55, 60; *iedno* *trzebá* *żebychmy perpetuam et bene*

ordinatam militiam (przykładem infszych Monárchiy [...]) ná gránicách Podolńkich záfádzili. *VotSz* C4, B4, C4, D; *KlonWor* 48.

W połączeniach szeregowych (2): ábowiem tego czáfu był v nich [u Czechów] Hus Ian/ Rokician/ Ieronim/ ktorzy kazáli przeciów Papieskim przykłádom/ vftáwam/ y odpuftom/ dla czego wiele ludzi poginęło *BielKron* 187; *SkarŻyw* 262.

W porównaniu (1): gdyż thy przykłády w písmie świętym iáko źwierciádlá ľą thobie przed oczy twoie postáwione/ ábyś sie przypátrował co nád złymi á co nád dobrymi záfwdy z obietnic nieomylnych Páńskich/ dzyac á okázowác sie vftáwicźnie muśi *RejPos* 264v.

Przysłowie: Zły przykład złego czyni. *RejZwierc* 34v *marg*, *Bbb3b*.

Fraza: »nie masz przykłádu« = *nigdy tak nie było* (1): *Exemplo caret*, Niemáľz przikłádu/ yáko żywo sie ták nie stáło. *Mącz* 110c.

Zwroty: »przykłádu b(ie)racć, wziácć; brać, bran na przykłádu; za przykłádu (sobie) brać; ku przykłádu (sobie) brać« [w tym: z czego (5), z kogo (3), czego (2)] = *exemplum capere* *Mącz*, *Cn*; *exemplum imitari a. sumere, specimen capere* *Cn* [szyk zmienny] (7;3;1;1;1;1): *RejPs* 141; Święci niektórzy ofobliwy zwyczaj mieli prośić o známioná [= *cuda*]. [...] A wźákoź my tego zá przykłádu ľobie brać niemamy bychmy thák czynić mieli. *BibRadz* I 8b *marg*; Ten łtroy ktory tu przypomina ná on czas był póľpolity: A wźákoź nie dla tego fię wľpomina ábychmy to ľobie ku przykłádu bráli *BibRadz* I 13b *marg*, I 113d *marg*; Tho Miłóściwe ľátho/ vftánowił był napierwey Bonifácius 8. ľáthá 1295. wźiáwfy od Moizeľzá przykłádu. *BielKron* 234v; De me enim conicio, Bierzę ľam z ľiebie przikłádu. *Mącz* 162a, 34d; *RejPos* 233; Ludzie potym rozumni z oney [*arki Noego*] przykłádu bráli/ Budowáli Korabie co teź w nich pľywáli. *RejZwierc* [28²], *Bbb3a*; *NiemObr* 153; *PapUp* E2; Ten przywiley Apoftolľki nie ma być bran ná przykłádu innych páľterzow obieránia. *WujNT* 398; *SkarKaz* 578a.

»przykłádu da(wa)ć; dać, dan na przykłádu; przykłádu się daje« [w tym: komu (3), z czego (1), ku czemu (1), czym (1); aby (1); z siebie (8)] = *dare documentum a. exemplar a. exemplum a. specimen, esse exemplo a. specimen, facere exemplo, prodere a. statuere exemplum* *Cn* [szyk zmienny] (13;2;1): *OpecŻyw* 171v; Marya panna matka náľcha nygdy przykłádu zľego s ľybe nyedála *PatKaz* III 149; *SekľKat* H3; [*posłowie mówili do senatorów*] WM prosiemy [...] abyście WM raczyli [...] z siebie takiego przykłádu nie dawać *DiarDop* 117; *BielKom* E4; *GliczKsiąź* D7v; nietrzebá węptić/ iż Pan Kryftus zmartwych wftáľ dawaiąc to nam ná przykłádu/ [...] áby nas w tym vpewnił/ iż sie nam tákief stánie *BielKron* 467v, 201; *GórnDworz* E4v, Ov; *RejPos* 114; *BielSpr* 47; *ArtKanc* F14v; [*zabójca pozostaje bezkarny*] zá czym y onemu zábitemu wielká krzywdá/ y przykłádu zły ľudźiom fię dáie *GórnRozm* C4v; *KochWr* 31; *Phil* D4v.

[»w przykłádu iść« = *być powtórzonem, zdarzyć się ponownie*: A iż J.K.M. przez p. posła swego o jakie subsidium na wyprawę w tę swoję drogę źędać nas raczeł, nie przeto, abyśmy beli powinni, i nie dlatego, aby to w przykłádu iść miało, [...] pozwalamy wszyscy zgodnie, aby [...] *AktaSejmikPozn* 1593/175.]

»przykłádu naśľadować« [w tym: z przeczeniem (2)] = *insistere exemplo* *JanPrzyw* [szyk zmienny] (5): *MurzHist* M3; Bo ácz wáźne ľą przykłády przodkow náľzych wźákoź my nie wźyftkich náľľadować

mamy *CzechRozm* 244v; *SkarŻyw* 269; *SarnStat* 943; [*duchowni, gdy opiekując się szpitalem zabierają chorym pieniądze*] Násładuią przykłádu chytrego Iudařzá. *KlonWor* 50.

»pokazać (*a.* ukazować) przykład« [*w tym: czego (1)*] [*szyk zmienny*] (2): A Iż nie boiá fie wiele ich [*kupców*] zákazánia drógi do Slářká rozmáitémi obyczáyami przeieździć/ ná wzgárdę zákazánia y Mándátów nářnych/ zły przykład niepořlufzeńřtwá pokázuiąc [*in pessimum inobedientiae exemplum JanStat* 1036]: przetoż [...] *SarnStat* 1237; Nievkázowác dziećiom řadnych zřych przykřáďow. *SkarKaz* 420b *marg.*

»w przykład [*czego*] wpařć« (1): Spiefzmyřz fie tedy ábyřmy weszli do onego odpoczynienia [*tj. zbawienia*]: iřby kto w tenże [*taki jak Żydzi*] przykład niedowiářřtwá nie wpaďł [*ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum*]. *WujNT Hebr* 4/11.

Wyrażenia: »przykřáďu nie májący« = *jedyny na řwiecie* (1): Abowiem pokazáľá fie nam w męće Páńřkiew/ [...] řpráwá przykřáďu podobnego nie máięća *LatHar* 261.

»nowym przykřáďem« = *jako pierwszy* (1): Przeto ná onym řławnym zięchánium v Wiedniá/ przyřzekł [*cesarz Maksymilian*] [...] niebyć przeciř Krolowi Polřkiemu/ á vćzynił to [...] nie nowym przykřáďem/ ále przodkow řwoich nářłáďowáľ *BielKron* 231.

»zły, niedobry, szkaradny, szpatny przykřáď« = *scandalum Mąćz, JanStat; malum a. pessimum exemplum Modrz, JanStat; foedum exemplum Mąćz; perniciosum exemplum Modrz* [*szyk: 38:6*] (40:2:1:1): tele razow řzmyerczy prelaczy řá dořthoyny acz nycz zlego řamy nyeczyná yele zřych przykřáďow řwym poddanym czynycz ukazuyá *PatKaz III* 148v, 149; *WróřŻółt* Q5v; *SeklKat* H3; zali niewoliřz [...] i wřzyřtkięgo dziećiam twem vtráćić/ niřz wiarę ich twem niedobrem przykřáďem zniřczyć *MurzHist* M2v; *Diar* 71; *BielKom* E4; *GliczKřięż* D7v; Ano biedá káďdemu s kogo pogorřenie/ Miewa ze zřych przykřáďow niewinne řtworzenie. *RejWiz* 34; Stwiáťobliwořć řywotá ktorá řwiećić mieli/ Zgáľľá prořto w Duchownych [...]/ A prořté ludźie gorřzá ich té zľé przykřáďy. *KochZg* A3; *BielKron* 201, 219; Foedum exemplum, Szpáťny przikřáď. *Mąćz* 132d; Scandalum, Latine offenciculum, Zgorřenie/ pogorřenie/ zły przikřáď. *Mąćz* 370c; *GórnDworz* E4v, Ov, Ff2; *RejPos* 114v; A gdyř tho pewnie wiefz iř ten řłáchetny klenot [*tj. řona*] twoy dar Boży iefť/ vmieyře teř náń takie baczenie mieć iáko ná dar boży á ná ćłowieká Bořego/ á nie dáy mu nigdy przyczyny zlego przykřáďu s řiebie *RejZwierc* 34v, 34v *marg.*, 83, 235, Bbb3; A toć řá napřednieyřze řpráwy/ kthoremi rodzicy dzyatki řwe vřprzedzáć máię/ áby ich przykřáďem řwym zřym nie obrařáli á nie řłowáli. *RejPosWstaw* [41²]v; *ModrzBaz* 44v, 51v; Y gdy fie trářilo iřz w Alexándryey/ ieden młodzieniec z Mnifřkzá vćiekł/ wřzyřcy go potępiáli mowięc nie tylo dwie duřzy zábił/ ále y ták řzkáradny przykřáď przed oczy ludzkie puřcił. *SkarŻyw* 100, A4, 108, 244, 269, 558; Boday zdechł kto fie napřród zľotá rozmilowáľ/ Ten wřzyřtek řwiáť řwoim zřym przykřáďem popřowáľ. *KochFr* 18; *GórnRozm* C4v; *KochWr* 31; *GostGosp* 30; *Phil* D; *WujNT* 76, 186; Y tákże zľé przykřáďy áľbo wyřtěpki máię [*marszáłkowie*] miářkowác/ áľbo odpęďzáć *SarnStat* 311, 1237; *SkarKaz* 420b [2 r.]; *GostCast* 35. [*Cf teř a.* »dobry przykřáď« *KromRozm II* k; *RejZwierc* 18v, »dla dobrego przykřáďu« *KromRozm II* m3v].

Szeregi: »droga i przykřáď« (1): nářłáďuiąc dróg y przykřáďów [*vestigiis et exemplis JanPrzyw* 430] Przodków nářnych/ [...] niektoré Conřtitucię [...] vchwaliliřmy. *SarnStat* 943.

»przykład a pochop« (1): což inffego yeft dzycyę zgorffyc/ yedno mu s liebye zły przykład á pochob dać *GliczKsiąż* D7v.

»rozkazanie i przykład« (1): Rzecz ieft pewna/ iż flub ktorzy [!] Mnifzy czynią/ ieft bárzo niebefpieczny/ dla tego/ że bez rofkazania y przykładu piłmá ś. fię dzieie *ReszPrz* 35.

»słowo i (abo) przykład« (2): A na przeciwko fynowi matki twoiey kładłes zgorffzenie [...] (*koment*) Kładłes zgorffzenie [*Ps* 49/20]) flowem abo złym przykładem. *WróbŻółt* Q5v; *WujNT* 186.

Wyrażenia przyimkowe: »bez przykładu« = *jedyny raz na świecie* (1): Iáko mátká bez przykładu porodziła fprawcę fwego/ tak wierzyć mamy/ iż oćiec nie wymownie vrodził fpołwieczne⁶⁰. *CzechEp* 257.

»ku przykładu(-owi)« (4):

~ *ku przykładowi czyjemu* (1): CONSVETVDINES Y EXEMPLA ISAGOGICA [...]. Ku przykładowi młodznych, rzędem tymże iáko idą dwánaście iurisdicy, w piérwifzey części Státutu półpołu zebráné. *SarnStat* 877.

Wyrażenie: »ku złemu przykładu« [*w tym: komu* (1)] (2): Ukazują też [*posłowie*] wielkie zaniedbanie przełożonych Panow Duchownych w urzędziech swoich a w powinności swej. Prze to złe a fałszywe nauki miejsce wzięły, prze to zbytki wielkie urosły miedzy stanem tym nam ku złemu przykładu *DiarDop* 107, 116. ~

»k [*czyjemu*] przykładowi« = *biorąc wzór z kogoś* (1): Nye dopuść Pánye żądzey złośnikowi/ By myał z myflą fwą przydż k fwemu krefowi/ Boby wnet drudzy byli theż gotowi/ K yego przykładowi. *LubPs* ee2v.

»na przykład [*komu*]« (1):

~ *Ze zdaniem przydawkowym* (1): Y yemu [św. *Piotrowi*] lámemu pan [*tj. Jezus*] błogoflawięńtwo y klucze dał [...]. Iż go wnet potym zbákał y Szátánem názwał/ Nám to ná przykład/ Aby Pyotr y káždy przełożony nye podnosił fye z przełożieńtwa *KromRozm III* N2v. ~

»na przykład [*czego*]« = *na wzór czego* (1): PIERWSZA TABLICA Wálnégo Práwa, ná przykład Rzymfkich praw. *SarnStat* 2v.

»za przykładem [*czyim*]« (1): [*ludzie zaczęli jeździć do cieplic*:] iedni zá rádá Medyków/ drudzy zá przykładem ówych/ co tám choroby pozbyli. *Oczko* 12.

α. *Człowiek, którego postępowania nie należy naśladować, będący negatywnym wzorem* (3) :

Zwrot: »przykładem by(wa)ć [*komu*]« [*w tym: ku czemu* (1)] [*szyk zmienny*] (3): Ná ftárfzą záfię dzyewkę káptur wdzyać kazáli [*burmistrz i rada miejska*]/ A młodzney cepy w ręce dla tego podáli/ Aby ftárfzą precz z miáftá imi wypędziła/ Ze iey oná przykładem k wżemu złemu była. *HistLan* F3; *RejPosWstaw* [41²] [2 r.].

Wyrażenie: »zły przykład« (1): rodzicy też iáko ie [*dzieci*] bárzo miłuią/ thák fie też tego z wielką pilnością ftrzedz máią/ áby im złym przykładem nie byli. *RejPosWstaw* [41²].

a. *Czyjeś postępowanie godne naśladowania, będące pozytywnym wzorem* (798) : *KwiatKsiąż* M3; Abowiem ktho práwi cnotliwie á mądrze żywie/ ten w kácie nie fiedzác/ y przykładem/ y pomocą wżyteczny ludziom być może *Górndworz* B; *RejPos* 84, 349v; Gdy tedy nám ękę [!] tego Pána pátrzyć będziefz/ wżyfłtki cnoty w niéy náydziefz: wżyfłtki cnotliwe przykłady. *BiałKat* 91; *BielSpr*

b4v; Maiąc przeto y my tak iáśny z piśma S. przykład [św. Łukasz, który dedykował Ewangelię Teofilowi]/ gdy te święte oboygá przymierza księgi z drukárnie [...] wychodziły/ Myślilifmy ná to komubychmy ie nałtuźniey offiarować mieli. *BudBibKaw* A2; *ModrzBaz* 10v; PAmiętamy Náiášnieyfza M. Krolowá/ ziákiem nabożeńftwem oycowie náłzy od kápłanow y inych pobożnych powiádánía żywotow świętych łtucháli [...] / y iáko lie do miłości Bożey y dobrych vczyńkow onemi przykłady zápaláli. *SkarŻyw* A2; Małz cny czytelniku/ przykładow dofyć/ y z piśmá y z żywotow S. pobudzayże fię ku Iáłmuźnie *SkarŻyw* 103, 14, 292, 542; *OrzJan* 53; *LatHar* 649; *SarnStat* 897; A nie tylko obce y dálekie przykłady/ ále y náłze włafne domowe/ pobudkę nam do tego [tj. do miłości ojczyzny] dáć mogá. *VotSzl* A4v; [żona Putyfara mówi:] A by mi to był Bóg dał/ íwá ku mnie życzońścią/ Aby ten przykład [kobiecej pokory] przy mnie był ták przywiázány Zoštał/ byłábym íście króm wízelkiewy przygány. Bo wiele pomoc mogá té przykłady tákíe/ Czyniác pożytku wiele y nieledáiákíe. *GosłCast* 46.

przykład czego [= na co] (71): *OpecŻywPrzedm* C3; *OpecŻyw* 16; yełcze nad to yey [Maryi] zyuoth tak byl chwalebny y ołzwyeczyl kołzczyoly wízytky przykłady dobrych uczynkow *PatKaz III* 150, 95; *BibRadz* I 121b *marg*, 273v; *BielKron* 53v; Albo kogo bych ci inšzego dla przykłádu cnoty zálećić miał/ yako ćiebie íame⁸⁰? *KwiatKsiąż* A4, B4v; Exemplar antiquae religionis, Przykład ítarádawnego nábożeńftwá/ y Boskiey słuźby. *Mącz* 351b; *Temperantiae prudentiaeque specimen*, Ták mierności yáko y mądrości przikład. *Mącz* 404d; *RejPos* 44v; *BiałKat* 153v; Tego [udzielenia sakramentu namaszczenia chorych] teź przykład mamy w Ewángeliey v Márká ś. *WujJud* 161, 50; *ModrzBaz* 68; NAuká pierwfza. Wielki przykład wdowiewy czyfłtości *SkarŻyw* A5, 113, 143, 193, 354, 355 *marg*, 517; *StryjKron* 442; *Phil* K2; Czego [oddawania czci świętym] y w piśmie S. iáfne przykłady mamy. *WujNT* 456, 116, 201 *marg*; *SkarKaz* 579b, Oooo2. Cf *przykład czego na kim, Zwroty*.

przykład czego [= co jest przykładem] (9): a ty niegdý nawrociwfly íe/ potwiérdzi braciá twoię/ przykłáde^m twé pokuty *OpecŻyw* 95v; *KuczbKat* 245; [...] zá niedbáłościá tych/ ktorzy byli powinni łłowem/ y przykłádem żywotá pobożnego páść trzodę Páńlká *WujJud* A8, 144v; Czemuźbyfmy teź y my niemieli náśładowáć Rzeczypołpolitych dobrze poštánowionych przykłádom? *ModrzBaz* 91; *SkarŻyw* 317; *StryjKron* 145. Cf »przykład pokazać«.

przykład czego na kim [= kto daje przykład] (4): *BielKron* 302; Nie mniewfzy przykład iáłmuźny/ y błogosłáwienftwá z niey/ ná oney drugiewy wdowie brác łobie moźem: ktora [...] *SkarŻyw* 103; *SkarKaz* 515a; Przykład miłości ludzkiewy ná P. Iezuśie. *SkarKazSej* 665a *marg*.

przykład do czego (4): *ReszHoz* 124; *VotSzl* A2; Do pánowánia Bozkiewy/ bierzmy przykład z íemfłkiego. *SkarKazSej* 690b.

przykład z kogo, z czego (94): *PatKaz III* 154v [2 r.]; Przykład wízytkim wiernym z íednego człowieká poboźne⁸⁰ *LubPs* O6v *marg*; *RejPos* 50; Więcey pan potrzebuie od nas miłoiśierdzia/ niź ofyáry [...]. Mamy s páná Chryftá przykład: który iuź ná krzyżu záwiefzony/ prośił zá íwé krzyżowniki *BiałKat* 213v, 153v; Hiśtoria o Tobiafzu/ y co z íey [tej historii] zá przykład *RejZwierc* Aaa4; *WujJud* 50; *SkarŻyw* A5v; *LatHar* 676. Cf »przykład brać«, »przykład dáć«, »dáć przykład«.

przykład ku czemu (3): tu nauką maczye ku łzwyątołfzczy, przykład y pouod ku dobrym myłofyernym uczynkom łtego panny maryey zyuotha *PatKaz III* 154v. Cf »przykład brać«, »dla przykładu«.

przykład komu [= *kto ma brać*] (132): A thu iełth przykład włzytkiemu kołcyołowi Pánłkiemu *LubPs* Iv marg, O6v marg; *Leop* 1.Thess 1/7; *BibRadz* I 273v; *RejPos* 50, 247v; Był rodzicom Pan IEZVS poddánym. Wielki y ołtry y wdźięczny bárzo przykład/ nam z náтуры pyłznym robaczkom ziemłkim *SkarKaz* 44a. Cf »przykład da(wa)ć«, »przykład da(wa)ć [= *postawić za wzór*]«, »przykład kłaść«, »przykład zostawić«, »ku przykładowi«, »na przykład«.

przykład w kim [= *kto jest przykładem*] (11): Rzekłem naprzod/ iijż rozmyłłanié żywota Iezufa milego/ nauczá niedbatz cielełnych ij zrádnych rołkołfy albo kochaniá/ przykład tego w łwiéte Cecylij *OpecŻywPrzedm* C3, C3v; *LubPs* A5v; *BibRadz* I 121b marg; *WujJud* 143; *SkarŻyw* 227, 354; *Phil* K2; *WujNT* 292; Pokuty przykłády w łwiétych *SkarKaz* Oooob. Cf »przykład pokazać«.

przykład w czym (8): *OpecŻyw* 59v; Wtym [*właściwym wychowaniu syna*] kołdzy ocyec myałby brać przykład z onego Tobiałłá/ ktory [...] *GliczKsiąż* E6v; *RejZwierc* [28²]; Tu iuż nie mogąc tego daléy zniknąć/ vmyłłilem dłużey fye nie ociągáiąc/ té Książki/ ácz pod wagą miedzy ludzie podáć/ [...] izby kto vczéńfzy y vmieiętnieyfzy/ mém prołtém y grubém piłániém obraźiwfzy fye/ ták to do fercá przypułcił/ izby co w téy máteryéy/ y porządnieyfzého y dołkónálfzého wydał/ w náłzym ieżyku/ máiąc zwłáfczá Przykład wtém niektórych zacnych ludzi/ którzy iáko łłyfze Łácińłkim ieżykiem/ o téy máteryéy dołyc łzéroce piłáli. *Strum* A4; *SkarŻyw* 284. Cf »przykład dáć«.

przykład czyj [*w tym: G sb i pron* (183), *pron poss* (71) – „swój” (56), *ai poss* (39), „cudzy” (2)] (295): Bo przykład oycá mądrogo/ Czyni fyná cnotliwego *BierEz* Rv; [*filozofowie starożytni*] ktorzi w błedzie poganłkim będąc, nieołwieceni żadną nauką zbáuiená [!] ani przikłádmi ludzi łwiétych iáko my. Takie vczinki abo y nanki [!] cznotliwe połobie zołtawili. *BielŻywGlab* n1b 13; *RejPs* 77; *MurzHist* M2; *MurzNT* 78v; *DiarDop* 107, 114; *LubPs* aa3v marg; *GroicPorz* gg2v; Biskup Rzymłkiego dworu [...] nie połwiáca kołciołow żywych/ náuką prawdziwą/ áni modlitwą/ áni przykładem Apołtołłkim/ Ale połwiáca kołcioly martwe drewniane *KrowObr* B3v; *RejWiz* A3; Wzrułłá Prorok człowieká grzełłnego ku pokućie łwym przykładem *Leop Ps* 50 arg, *Matth* 18 arg, *Philipp* 3 arg; *RejZwierz* A6v; *BibRadz* *2v, *5, I 26b marg, 216b marg, *Is* 41 arg (9); á włzákoż nie iełt rzecz łłufzna nam Polakom/ przykłády obcych Pánow chwalić *OrzRozm* L4; *BielKron* 9, 127 marg, 139v, 140, 168; *GrzegRóżn* k4; Abowiem młodzienłkie láta łłłonne a rychłe łą ku grzełłzeniu: á gdy by oni łtarłfzych przykłády y powodem łtáteczney powági niebyli zátrzymawani/ łatwie by łię w gorłze rzeczy záwłdzy wdawali. *KwiatKsiąż* C, Dv; Drugie pámiéty/ ábył tey łwiétey á iáłney łwiátłóci nigdy nie záłłumiał á nie zágałzał w nędznym ferczu łwoim [...] / ále ábys ią záwłdzy łtáwiáł ná iáłny łwiecznik/ y wyznawániem y przykłády łwoiemi. *RejPos* 339v; Spráwze też to w nas náłz Pánié/ żebyłmy poznawłfy prawdziwą náukę twoię/ [...] nie łitowáli dla niey dáć wyláć krwié łwoiey wedle przykładu tego błogolłáwionego wyznawce twego imienia łwiétego/ ktorego dziś pámiétkę obchodzimy *RejPos* 347v, 10 [2 r.], 13v, 202v, 211, 236v (20); *RejPosWiecz*² 90; *KuczbKat* 4, 60, 370, 425, 430, 435; *RejZwierc* 47 marg, 119v, 149, 155v, Bbb2; *WujJud* 128v, 186v; A nazacnieyfze tho były v nich [*u pierwszych chrzełłcijan*] reliquie/ cnoty łwiátobliwe/ wiáre y náukę zmárłych ludzi nietyłko inłfzym zálecać/ ále też y łwym

przykładem ku nąślądowaniu podawác. *WujJudConf* 61, 151v, 157v, 231v; *RejPosWstaw* [41³], [110²]; *Strum* A4v; *BiałKaz* F4, G, Dv; *CzechRozm* 191, 191v, 197v, 239, 268v, **4; kto niewinnie będąc poyman, muśi o łobie łprawę dąwác/ [...] A niechfię ćielzy przykładem Chriřtufá Páná náfzego *ModrzBaz* 85v, 14, 15, 23v, 58, 58v, 67v, 103; *SkarJedn* A6v, 356, 357, 378; Bo nas gnuśne [tj. *nas gnuśnych*] łzczerych ludzi przykłądy mocniey wzrulfáią *SkarŻyw* A5v; tám znimi [řw. *Hugon z kartuzami w klasztorze*] bárzo częłto przebywał/ ich fię przykłądy řwiętyimi/ iáko od ognia zápaláiąc *SkarŻyw* 291; prošim Páná Bogá áby nam z iego [řw. *Romualda*] wielkich przykłądow/ zbáwiennie dał budowanie *SkarŻyw* 575, A4, A4v [4 r.], A5, A5v [2 r.], 1 (26); *CzechEp* 47 *marg*, 199, 284; Mamy teź łpołob y przykłądy zboru Apołtołłkiego *NiemObr* 145, 3, 18, 120, 145; *KlonŻal* A2v; *ReszList* 187; Przetoź my teź tu znáiąc k łobie Bożą łáłkę/ ich [řwiętych] przykłądy máiąc, mieymyřz z nimi czáłtkę/ tu w wielkim trapieniu/ á potym w niebieřiech w wiecznym ořlawieniu. *ArtKanc* K2, A10; tedy przeszłe az naczne [lege: a znaczne] pošłogy nagrodzic potrzeba dobrze, aby yswoi y obcy virzeli, ze non est irremunerata virtus, VWKM, ale wwielkiey wadze zwłascza maiac wtym przy kład [!] WKM. Krola Ie⁸⁰ M Zygmunta zmarłego wuia swego ze [...] *ActReg* 96, 24; *Phil* D4, I; *OrzJan* 45; Skłóńże do tego łerce twoie/ Chreřćijaninie miły/ ábyř fię ná včźciwość y nabożeńłtwo ku tey náfwięłtzy Pánniezdobywał [!]. Wabi ćię mile do tey včźciwořci przykłąd máiełtatu Troyce przenachwálebnieyřzey. *LatHar* 478, 3, 109, 114, 124, 202 (9); *KołakSzczęřł* A4v; Do łpołeczney miłóři y zgody/ do pokory y pošłufzeńłtwá z wielką żądzą ich nápomina. 5 Przykłądem Páná Chriřtufowym. *WujNT Philipp* 2 *arg*; Ceremonie krztu S. przykłądem Pánłkim potwierdzone. *WujNT Zzzzz3v*, 12, 15 *marg*, 76, 125, 130 (18); *PowodPr* 16; Iełt y druga náuká poważna z przykłądow tego młodego Synaczká [tj. *Jezusa*]. *SkarKaz* 44a,)(4 [2 r.], 39b, 43b, 84a, 85a (12); Ale iákom powiedział/ nie tylko wrodzona powinność náfzá/ nie tylko przykłądy ludzi zacnych y miłóřnikow wielkich oyczyzny/ ále y potrzebá náfzá włáłna/ á mogę rzec że gwałtowna/ do tego [do *řłuźby ojczyńie*] nas łłufznie poruřyc ma. *VotSzl* B, A4v; *CiekPotr* 20; *SkarKazSej* 667b, 669v *marg*; *SzarzRyt* C3; [*BielKron* 1551 73v]. Cf I sg w funkcji okolicznika, »przykłądem iřć«, »przykłądem (swym) przywieřć«, »řwiećić przykłądem«, »przykłąd wyrazić«, »na przykłąd [czyj]«, »za przykłądem«.

Ze zdaniem dopełnieniowym nawięzującym do dopełnienia dalszego w zdaniu nadrzędnym (2): A thák bierz przykłąd z nędznego źwirzátká thego/ iź ono zna głos prawego páłterzá řwoiego *RejPos* 124; Słyřzałeř teź od Páná řwego/ iźci ptałzki/ y lilie podawa ná przykłąd/ iáko łą w dziwney opátrnořci Bogá Oycá twego niebiełkiego. *RejPos* 220.

Ze zdaniem przydawkowym [w tym: (a)by (37), iź(e), że (15), zaimek pytajny (4)] (57): Dál tu [mówiąc: „nie samym chlebem żyje człowiek”] nám zbawiciel przykłąd/ abyřmy řie żarłotztwu przeciwili. *OpecŻyw* 37v, 92v, 94; *RejPs* 39, 170; *MurzNT Ioann* 13/15; *BielKom* D7; Dáye przykłąd [psalmista] ku komu řie vciekác czáłu trapyenia. *LubPs* R5 *marg*, K3, ddv; *GroicPorz* aa4; Bierzćie odemnie przykłąd/ iź włzyřcy/ ktorzy chcą poboźnie żyć ná řwiećie/ w Pánie Iezu Kryřtufie/ muřzą przelładowanie y trofki rozmáite ćierpieć. *KrowObr* 154v, 52v; Abowiem dałem wam przykłąd/ żebyřćie iákom ia včźynił wam/ thák y wy czynili. *Leop Ioann* 13/15; *RejZwierz* 43b; *BibRadz* I 133c *marg*, *Ioann* 13/15; *BielKron* 27v, 91, 117, 456v; *OrzQuin* P2v; A tuby miał być łtąd przykłąd káźdemu krzeřćiańłkiemu człowiekowi/ iźby káźdi miał ząwždy więcey wierzyć [...]/ á nigdy řie nie

vnościć zá żadnemi wymyŕły áni zá podbieńŕtwy. *RejPos* [36]; Słuchay czo Pan mowi [...] / zoŕtáwuiąc nam przykłađ iáko ŕie ŕpárowáć mamy: Iż chociabyćie byli nalepŕzy [...] / tedy powieđaycie żechmy nikczemni ŕłudzy Pánie tobie. *RejPos* 228, 20, 39 [2 r.], 40v, 43, 44v (15); *RejPosWiecz*² 90v; *CzechRozm* 233; *ArtKanc* B3v, C16; Auguŕtyn lepák powieđa: Iż ofobliwŕzy y ŕwiętobliwŕzy przykłađ Piotr potomkom pođał / áby ŕię dáli mnieyŕzym ŕtrofowáć *WujNT* 655, 129, 212, 310, 358, *Ioann* 13/15 (8); Dla czego y kilkanaŕŕcie kart nie piŕánych ná koncu dla korrigowánia zoŕtáwione ŕá: przykłađem / iáko byŕo zá ŕwiętey pámięci Krolá Zygmuntá ŕtárego przy iego Conŕtituciách vczyniono. *SarnStat* *8; *SkarKaz* 43; *CiekPotr* 23; [*BielKron* 1551 15]. Cf »ku przykłađu«, »na przykłađu«.

I sg w funkcji okolicznika »przykłađem« [w tym: *czyim* (96)] = *tak samo, tak jak ktoś, coś* (160): Rozzáłuy ŕie tey panny dóŕtoyné / a iey vboŕtwa naŕladuy / a w niym ŕobie nie ŕtiŕkuy / ale ŕie go tym więcey przykłađe^m tey panny ŕwięte rozmiluy. *OpecŻyw* 13, 4, 16, 23, 51, 62; Tedy Acigerus Carz Przekopŕki walcząc przeciw bratom ŕwym, przykłađem onego ludu [*Greków*] proŕiŕ Wielebney Panny abygo [!] wŕpomogła *MiechGlab* 71; *LibLeg* 36v; bogoflaw [!] duŕzo moia pana boga [*Ps* 103/35] (*koment*) Czuz przykłađem moim. *WróbŻoŕt* ii2v, mm8v; Y rozumiaŕem żem ŕobie tem nic pomoc niemogŕ / żem taiŕ wyŕtępek moy przed oblicznoŕciá twoiá / á ták ráđŕŕŕiem gi iuz iáwnie obiáwiŕ [...]. Y owŕŕem tem przykłađem bęđie ŕie káżdy ŕtáraŕ ktokolwiek ŕwiádom dobrotliwoŕci twoiey / iż ŕobie ziedna czás odpuffczenia grzechow ŕwoich *RejPs* 46v, 93, 96v, 127, 145, 223v, 224; *SeklKat* X4; *RejKup* t7; Złoŕci złoŕciá oddawáć nie mámy przykłađem Kriŕtuŕowym. *LubPs* 13 *marg*, A2, X2v; *Leop Ps* 130 *arg*; *RejZwierz* 43v; *BibRadz Rom* 15 *arg*, 1. *Cor* 10 *arg*; *BibRadzBaz kt*; *BielKron* 195v; [*synu*] przikłađem przodkow ŕwych ŕzukay ŕławy miecze^m *KochSat* C2; *KwiatKsiąż* G; y káżdy z nas / nietelko náuczyl ŕie wiele / ále y ŕmielŕzym iuz do tego [*do zwiastowania*] zoŕtháŕ / przykłađem ták wielkich ludzi / iákieŕ tu w.m. ŕpominaŕ. *GórnDworz* S3v; *HistRzym* 76; Dayże nam tu náŕz miŕy Pánie ŕkromnie ná wŕzytkim wytrwáć dla imieniá twego / ábyŕmy przykłađem twym wŕzytko przypuŕzczáli ná ŕáŕkę Bogá Oycá twego niebieŕkiego *RejPos* 314, 4, 23, 183v *marg*, 207, 314, 318 [2 r.]; *KuczbKat* 280, 325; *HistHel* A2; *CzechRozm* 191v, 233v; *ModrzBaz* 52v, 128v; Bo niektorzy chytro táiac błędy ŕwoie / ŕkoro Papieżmi zoŕtáli / wnet ŕię odmieniali / á błędiwey náuki zápomniáwŕzj / Katolická y Apoŕtolŕká przykłađem innych wŕzytkich rozŕiewáli. *SkarJedn* 396, 148; *KochPs* 46; vmyŕliŕ przykłađem Moizeŕzá y Eliaŕzá poŕt czterdzieŕtnowy / nic nie iedząc / poŕcić. *SkarŻyw* 29, A2, 47, 125 [2 r.], 208 [2 r.], 241; [*marszałek do ks. Aleksandra*:] proŕimy cię / áby nie Włofkim [...] / ále prawdziwym Litewŕkim y Witoŕdowym przykłađem nas rzáđziŕ y ŕáđziŕ *StryjKron* 667; *CzechEp* 124; *NiemObr* 83; *KochFr* 123; Máią też mieć żony w vcziwoŕci męże ŕwoie / przykłađem oney pániey zacney Sary / ktora mężá ŕwego Abráámá pod czás miánowaŕá [= *nazywaŕa*] pánem *WerKaz* 289, 302; *ActReg* 17, 116 [2 r.], 122; *KochFrag* 40; W Piátek okrom męki Páńŕkiey rozczytánia / przykłađem Koŕŕcióŕá Bożego / zá rozmáite ŕtany / ná ten czás modŕę czyniácego / przydáć może modlitwę zá rozliczne ŕtany / W. Ianá Lánŕpergiuŕzá *LatHar* 356, 124, 199, 233, 329, 453 (9); Ktorych [*niewiaŕ ewangelicznych*] przykłađem nabożeńŕtwo ono wiernych Chreŕŕcijánow grob Páńŕki náwieđziájących [...] / ieŕt pochwaŕy godne *WujNT* 293, 11, 152, 195,

298, 419 (10); *SarnStat* *3, 14, 189, 240, 898; *GrabPospR* N4v; *PowodPr* 22, 47, 82; *SkarKaz* 38b; *GosłCast* 6. Cf *Zwroty*.

W połączeniach szeregowych (16): yego [Jezusa do Maryi] myłofzcz była wżytkych myłofczy przyklad regula y myara *PatKaz III* 95; Gdyż cie [Jana Tarnowskiego] przeżrzał Pan tu ná świát s krześciánfkich á s tákich rodzicow/ iż ich cnot/ przykádow/ y obyczáiow/ wiele fie ludzi mogło wczyc *RejWiz* A3; VRban wtory [...] był ná Papiełkim łtolcu trzynafcie lat y czterzy miefiące/ ktory y przykádem/ náuka/ y wftáwá/ wżytek kościoł Krześciánfki oświecił. *BielKron* 177v, 9; Bo iż po człowieczy smierci/ czáfem zoftawáią łynowie [...]/ kthorzy y przykádow/ y mow/ y łpraw ich [ojców] miłofnikámi y obrońcámi bywáią *KuczbKat* 60; *RejZwierc* 17; Nie rozumiem/ iákie to wczynki dobre rozumiecie: ktore tu gánicie. [...] A iefli Pofty [...] rozumiecie/ ktore łá w Kościele zwyczáyne/ y dobrymi wczynkámi názwáne/ y teć máią wielkie świádectwá/ wtwirdzenie/ rofkazánie/ y przykády w Piłmie/ ták łtáfego iáko y nowego zakonu. *WujJud* 106v, 144v, 186v; co oni [apostołowie] czynili/ z oświecenia duchá BOfego czynili: o którym gdybyłmy my namniey zwętpić mieli: tedybyłmy zaraz o wżytkiej ich náuce/ wftugowániuy [!]/ przykádziech pobożnych zwętpić/ mułieli. *CzechRozm* 191v; Wieleby fię zá przykádem y łtáránim y powagá y mądrościá wálzey KŚ(iáżęcej) M(iłofci) do tego ziednoczenia Narodow Rułkich [...] pomoc mogło. *SkarJedn* A6v; Do tego [klasztoru w Pauliaku] S. Auzderbertá od łtárfzych łwoich przyzwána iefł/ áby on nowy kłáftor/ náuka y przykády łwemi y zwyczáymi zakonnymi wfundowálá. *SkarŻyw* 193, 180; *LatHar* 511; Do modlitwy nápomina nas P. Chriłtus/ nádzieią wprołzenia/ łłowy y przykády. *WujNT* Aaaaaav; *SkarKaz* 85a.

W porównaniu (1): Przykády łá iáko niema Retoriká/ ktore bez mowy będąc ták mowią/ iż namowią. *SkarŻyw* A3v.

Zwroty: »przyklad brać (sobie) (a. zbierać przykłady), wziąć (a. pojąć); brać, wziąć na przykład (sobie); wziąć ku przykładowi; wzięty przykład; za przykład wzięty; przykłady brać się, wziąć się mogą« [w tym: z kogo, z czego (56), od kogo, od czego (9), skąd (4), czego (3), ku czemu (1)] = *exemplum colligere HistAl*; *exemplum petere Mącz*; *exemplum proponere Modrz*; *exemplum accipere Vulg* [szyk zmienny] (73:9:9:4;1;1:1): *OpecŻyw* 52; Niemoże mietz [syn] twiczenia lepfzého/ Iedno biorątz prziklad z oytza łwého. *KlerPow* 164; *FalZioł* V 119; *RejŁas* w. 58; *RejPs* 145v; *SeklWyzn* 2v; *RejJóz* C5; *RejJóz* L4; *RejKup* cc7v, ee3; *HistAl* Ev; *MurzNT* 13v marg; Coż zá przyklad możemy wzyąc z onych bliżnyát Rebekki żony Izáákowej? [...] (–) Aczby łye y tu przykády wzyąc mogły: Ale to teraz opułsczę *KromRozm II* m3v-m4; *BielKom* B3, C6; *GliczKsiąż* A4v, E6v, F; á włafniebył miał wzyąc ná przyklad ono nierozumne łtworzenie Boże/ Bocianá ptaká niczemnego [...]. Iż gdy iuż będzie łtárofcia zemdlony/ [...] tedy wnet dzyatki iego widząc onę mdłofć łtárołci iego/ dziwnie go opátruia *LubPs* A4v; Ey nułz y wy łtych Liliy bierzcie przyklad Roż[e]/ A rołtzerłtwiaycie fie tełz dziś przez łłowo Boże. *KrowObr* Av; I okázuie fie iáwnie łtąd/ iż tho połwiácánie Kościołow/ Káplic/ y Ołtarzow/ nie połłlo áni od Kryłtułá/ áni od Apofłtołow iego [...] Prožno thełz maćie łobie brać kościoł Sálomonow/ ná przyklad y iego połwiácánie *KrowObr* 102v, 154v; *Leop* 2. *Cor* 7/2; *RejZwierc* 1, 44, 70, 75v; *OrzRozm* T4; *BielKron* 68v, 334v; Dobrze by to domowym/ wiedziec Pánom brátom. Aby thu przyklat [!] bráli/ z Bielfkiego Kroniki: Gdyż ie on łobie obráł zá łwe wczenniki. *BielKronCies* 477; *Mącz* 295b; *SienLek* 14v; Weźmiłz tełz ty káždy wierny Krześciánfki

człowiecze przykład s thego nędznego cudzozyemcą [tj. z *Samarytanina*]/ gdyż iuż wiefz iż cie Pan iáko cudzozyemcą powołać raczył do Boftwá fwego *RejPos* 216, A4v, 9, 14, 23v, 46 (17); *KuczbKat* 420; W thym bywa trudno náydowác przyfády/ Kto z inych zbiera nadobne przykłády. *RejZwierc* 219, Av, 14, 19, 20, 23v (16); *BielSpr* c; *CzechRozm* 240; *PaprpAn* Ov, O3v; *ModrzBaz* 10, 11v, 13v, 116; *SkarŻyw* A5 [2 r.], 103, 257; Záczyzny [gdyby nie nauka historii] y niełmiertelność duŕze práwie zágásłá/ ieflibyłmy áni przefzłych rzeczy wpámieći rozmyłáli/ áni przyfzłych zdrowá porádá/ y od ftáfznych wziętym przykłádem vprzedzáli. *StryjKron* A; *CzechEp* 256; *KochJez* B4v; *NiemObr* 12; Ten mármór świetobliwy zámyka Zofiiá/ Zofiiá Bonárownę: któręy żywot świetý Godzien/ áby wżem pániom zá przykład był wzięty. *KochFr* 122; *ReszHoz* 124; *BielSjem* 15; *PudłFr* 57; Weźmićiefz ku przykłádu żywot iego [Jezusa] świetý/ On będąc Wízechmogący, nie był v złych wzięty *ArtKanc* I19v, E7, Nv; *BielRozm* 8; *KochFrag* 49; *WujNT Iac* 5/10; *SkarKaz* 38; *VotSzl* A2; *GosłCast* 6; *SkarKazSej* 690b; Y gofpodárftwá vczá nas też zgołá/ Mrowká y Pízczołá. Ták też y Szkutnik przykład bez pochyby/ Poiął od pławney y od wodney ryby *KlonFlis* E3v.

»być dobrych przykładow; [kto] dobrych (a. świetých) przykładow (a. dobrego przykładu)« = *żyć przykładnie, żyjący przykładnie* (1;3): ALEXánder Papież rodem z Rzymá/ był dobrych obyczáiw y przykładow. *BielKron* 149; BENedykt był Papieżem rok/ świetých przykładow *BielKron* 167, 168, 396v.

»da(wa)ć (a. poda(wa)ć), dający przykład; da(wa)ć (a. podać) na przykład; dany przykład« [w tym: komu (61), czego (13), w czym (3), z czego (2), na czym (1); z siebie (25); (a)by, iż(e), że (19)] = *exemplum dare* *PolAnt*, *Vulg*, *Cn*; *exemplum praebere* *Modrz*, *Cn* [szyk zmienny] (64;2;12;1): *BierEz* B3; Rozmyłlay to dobrze/ a bacz iaki przykład daie to dóstoyné dziecię ián świetý *OpecŻyw* 3, 19, [27]v, 37v, 92v, 94; *TarDuch* Bv; *WróbŻołt* Y2v; Prorok wołobie Kryftulá dziękuie bogu oycu iż go nieopufcił w wćilkoch iego á dawa przykłády grzełsnemu człowiekowi áby takiefz był o bogu oycu tey nádzieie á kniemu fie wćiekáł. *RejPs* 170v, 39; *SeklKat* T3v, X3v; *RejKup* f5; Prawdác yeft/ iżby kfyęzey przyftoynney było tym dobrze íáfówác/ co im nye tylko dla ich lámych/ ále y dla vbogich yeft dano álbo poruczono/ á wam fwyeckim dobry przykład z fyebye dáwác. *KromRozm I* Bv; *MurzNT Ioann* 13/15; Náfladowácby wtym [w noszeniu jednej tylko sukni] trzebá Lákonow ktorzy yednęfz fuknyę myeli/ w kthorey przez rok chodzili/ á wyęcey nic. To kyedyby było/ inífy myeliby też przykład s fiebie około tego podác. *GliczKsięż* F4v, B4; *LubPs* R5 marg; *GroicPorz* aa4; *KrowObr* 52v; *Leop Ioann* 13/15; *RejZwierc* 43v, 130v, 131; Abowiemem wam dał przykład/ iż iákom ia wam vczynił ábyście y wy ták czynili. *BibRadz Ioann* 13/15, *Iudith* 8/14; *BielKron* 457v; *KochZg* B; Exponere vitam suam iuventuti ad imitandum, Dobry przikład dáć ku násládowniu. *Mqcz* 310d, 105c; *HistRzym* [39]; *RejPos* 20 [2 r.], 39 [2 r.], 40, 40v [2 r.], 46v (15); *RejPosWiecz*² 90v [2 r.]; *KuczbKat* 310; Ale gdy ty w oney cíchości á fkromności fwoiey wżytko zność będziefz/ thedy y łobie y ludziom dobrze vczynifz/ bo fie nie vmęczyfz/ nie vfráufiefz/ nie vboleiefz/ y drugim dobry przykład podaifz *RejZwierc* 140, 23v, 34v; *WujJud* 155; *RejPosWstaw* [41²]; *PaprpAn* O3v; *ModrzBaz* 17v; iáko mowi pímo o świetým Tobialzu: doznáwał go/ powiáda/ Pan Bog/ y to á to nán przepufzczał: áby potomnym dány był przykład/ ćierpliwości/ iáko y świetęgo Iopá. *SkarŻyw* A4v; Zbáwićiel náfz wżytko co wćiele śmiertelnym czynił/ nam ná przykład podaifz/ ábyfmy

wedle przemożenia nálezego/ Ípraw iego náśládowali *SkarŻyw* 497, 117; *ReszPrz* 112; *ArtKanc* A10, B3, O16v; *GostGosp* 26; Vczyń mię Panie Boże moy (IEzu nadobrotliwŷzy) poÍlufznym bez Íprzeçiwienia/ [...] przykád dobry dáiącym Ílowy y vczynkiem bez obÍudnoŷci *LatHar* 23; *WujNT* 15, 129, 217, 310, *Ioann* 13/15, s. 655, *Zzzzz* 2; *SkarKaz* 43b [2 r.], 580b; *CiekPotr* C4; *GosÍCast* 35; Rzecz to [przepowiedzieç za kogo *Lizyda wyjdzie za mąż*] íeft bárzo trudna [...]. PoniewaÍz to Íam Pan Bog w Íwey pieczy zoÍtáwiÍ/ A nie Íadá komu to wiedzieç on obiáwiÍ. Lecż tylko z czyÍŷciuchnego Íumienia żywiącym/ Zás [!] przykád w pobożnoŷci wÍzem z Íiebie dáiącym. *PaxLiz* C.

»da(wa)ć (a. poda(wa)ć), dan(y) na przykád; da(wa)ć przykád; przykád dany; [ku przykádu dany]« [w tym: komu (22); z Íiebie (1)] = przedstawiç kogoŷ, coŷ jako wzór postępowania, postawiç za wzór; *dare a. edere a. praeberere a. prodere a. statuere aliis exemplum, dare exemplar a. specimen, dare a. constituere a. statuere documentum* Cn [szyk zmienny] (16:4;3;1): *RejPs* 145; *SeklKat* A2; Abowim wnet przykáda pan: Ale kto wyéthÍfym yeft myędzy wámi/ nyechay będye yáko mnyeyÍfy: á kto przeÍożonym yáko Ílugá Y dawa z Íyebye przykád *KromRozm III* M6v, M7; *BielKom* D7; [*Penelopa*] w Íwey cnotliwey Ítáloŷci byÍá/ w ktorey trwáÍá áż do przyÍázdu mężá Íwego przez dzyeÍieç lat. A Ítád ná przykád wÍzytkim cnotliwym pániám ná Íwiece íeft daná *BielKron* 25v, 27v, 91, 117; *OrzQuin* P2v; *RejPos* 220; *BialKat* 153v; *HistLan* B2; A zacny íeft on VryaÍzow przykád ku náśládowaniu nam dány *KuczbKat* 435; *ModrzBaz* 14; A nie tylo ná pobutke [!] náÍzę dáie Pan Bog tákie wyÍokie przykády: ále y ná Ítrach náÍz. *SkarŻyw* 32, 32 marg; W ktore niebeÍpieczeńÍtwo dÍatego byÍ W.M. bez wátpienia Pan BOg wpáÍç dopuŷciÍ/ áby íáko Dawidowym niekiedy/ ták teraz W.M. vpadkiem/ y z vpadku zás zbáwiennym powÍtánim błádzącym owieczkom odiáÍ wÍzeláká occáliá roÍpáczánia: á ná przykád wÍzem Heretykom podaÍ *ReszList* 142; *LatHar* 676; Bo ácz oÍlzczeniecy mowiá/ że íeft niepodobno záchowáç to przykazánie o miÍoŷci Bożey ze wÍzytkiego Íercá: wÍzákże pímo Í. dáie nam ná przykád wiele tych/ ktorzy ie záchowáli y wypeÍnili *WujNT* 237, 637, 742, 745; [çci [= czytaj] Herodotá/ [...] á Danielowe proroctwá rozumiey/ o tym zacnym çłowieku [tj. *Aleksandrze Wielkim*] od Bogá ku przykádu dánym. *BielKron* 1551 29v, 15, 28, 29v].

»przykádem íŷç; chodzieç za przykádem« [w tym: czyim (3)] = kierowáç się jakimÍ wzorem; *insistere exemplis* *JanStat* (3;1): *BielKron* 90, 403; [Rzymianie] Potym idáç przykádem przodkow Íwoich/ çwicząc Íie/ ich obyczáiem/ náwykli pędko Ípráwy y záchowánia íákie oni miewáli *BielSpr* 60v; PRzetóç chodząc my Ízçieçkám y zá przykádám przodków náÍzych/ ktorzy [...] práwá Ítánowili *SarnStat* 58.

»przykád, za przykád kÍáŷç (a. przekÍadaç); przykád poÍożony, jest kÍádzion; na przykád poÍożony; przykádem się poÍożyc« [w tym: komu (4), czego (3)] = *exemplum proponere, exemplum propositum* *Modrz* [szyk zmienny] (5:1;2:1;1;1): y íeft tho pospolithe práwo wÍÍędi, Skánd rząd y sprawa dobra pochodzi, [...] y tho sobie za przikád kÍádzáç, y ku takowemu porzádzkowi przistempuiáç, siednoczilichme Íie y íeft tho wolía, náÍza *ListRzeż w.* 22; PRorok Íwięty Íam Íie nam thu przykádem poÍożyÍ/ ábychmy wÍzytko przypuŷczáli Íáŷce PáńÍkiey á opátrnoŷci iego *LubPs* ddv; *RejPos* 214; (marg) Obyczáy kthorym P. Bog kuÍi çłowieká. (-) [...] kiedy tak bywa kufzona czyiá cnotá/ áby íá poznawÍzy y doŷwiadczywÍzy/ on çłowiek pożytkow y ççci doÍtaÍ/ á przykád iego byÍ ínfzym ku náśládowaniu kÍádzion przed oczy *KuczbKat* 425, 35; *RejPosWstaw* [41³]; Niech

im [młodzieży w szkole] przekładają przed oczy o sobne a zacne przykłady męstwa y sprawiedliwości/ powściągliwości/ wstydu/ czystości/ y innych cnot *ModrzBaz* 14v; Która zazdrość/ ielli rozumem będzie rządzoną/ będzie iakoby pobudką do cnoty y do wczciwych spraw wiodąca z przykładów przed oczy położonych *ModrzBaz* 65v; Zadna rzecz nieieft/ ktoraby nas niewiodła do miłości y łącznego wblągania: y prawo przyrodzone/ y nález pożytek/ y oycá onego przykład/ który nam pierworodny fyn iego Zbawiciel nález/ przed oczy kładzie. *ModrzBaz* 67v; *SkarŻyw* A4v, A5.

»przykładu naśladować, naśladowający, naśladowanie« [w tym: czego (2)] = *exemplum imitare* *Modrz; moneri exemplo Calag* [szyk zmienny] (24:1:1): *KromRozm II* k; *DiarDop* 114; W pirwżey [części psalmu] ielt nadobna pociechá y przykład/ ktorego náfladować mamy w niebespyczeństhwach fwych *LubPs* O6, L4v; *GroicPorz* gg2v; *BibRadz* *2v; *BielKron* 140; *RejPosWiecz*² 90v; Biadá temu przez ktorego przychodzi pogorłzenie. Ale łączno fie tego wtrzedz będą mogli/ ktorzy tego przykładu/ który baczymy w Iozephie y w pannie Máryey/ náfladować będą. *RejPosWstaw* [41²]; Przykłady przodków náleznych ácz fą wázne/ wżákże nie wżytkich náfladować mamy. *CzechRozm* **4, 239; *ModrzBaz* 14, 15, 91; *Calag* 183b; bo czyniąc cudo chciał [Jezus] aby [!] było zámilczáne. á przedfie niemogło być zátáione. áby wybráni iego/ náuki y przykładów násládujący/ w wielkich rzeczách ktore czynią/ z ftrony fwey/ nieprágnełi/ áby o tym kto wiedział. *SkarŻyw* 497, 71, 309, 358, 497; *NiemObr* 18; *Phil I*; *LatHar* 468; Potym Márek poźedł do Egiptu/ y napierwży w Alexándryey mieście przednieyłym Chrístulá wflawiwłży/ kościół poftánowił/ z ták wielką náuką y świętobliwością żywotá; że wżytki Chrześcijány przywiodł do náfladowánia przykładu fwego. *WujNT* 125, 292; Y gdy ich [świętych]/ flawę ich / y cnoty ich rozfzerzamy/ y świętá ich ku czci Bogu święcim/ y náuki ich y przykładów násláduiem. Tym fie im przyfluguiem/ z nich P. Bogá chwałąc *SkarKaz* 636b.

»(na)uczyć (się), nauczony z przykładu; przykładem uczyć (się) (a. nauczać); przykładu (na)uczyć się« [szyk zmienny] (12:1;10;7): *OpecŻyw* 53v; *RejJóz* L7; (*marg*) Oco pytaią Bifkupow [przy święceniu] (-) [...] Chcesz to co będziez rozumiał s piłmá świętego/ ludziom dla kthorych bywałz poftánowion/ y fłowem y przykładem vtzyć? *KrowObr* 127; *RejWiz* A3; *Leop Matth* 18 arg; *BibRadz* I 26b *marg*, *Luc* 18 arg; A przetoż gdzie rzecz ielt o Religiiiey/ wczmy fie przykładem Páwłowym/ nie zmyflác iákiego nowego Bogá *GrzegRóżn* K4; mamy fie wczyc s przykładu thego lównogrzeszniká/ iż on nie wiele fzemrał/ iako Licemiernicy czynią *RejPos* 202v; Ale iakożkolwiek fie ty rozdzyały [rozejscie się apostołów] sftály/ tedy nam niczego pilniey nie trzeba pátrzyć/ iedno ábyłmy fie y s fłow Pána fwego/ y z żywotow á s przykładow Apoftołow tych świętych iego/ czego pociefzliwego ku zbawieniu fwoiemu/ [...] náuczyć mogli. *RejPos* 291v, 215, 243, 255v, 275, 276 (11); A wżákoż iż ielt náłomne przyrodzenie nález/ zówzdi iednák káždemu lepiej być miedzy tákimi ludźmi/ s ktorych by wždy y przykładow dobrych náuczyć á rozmow fie nadobnych á pożytecznych náfluchác mogł. *RejZwierc* 17, 47 [2 r.], Bbb2; *RejPosWstaw* [110²]; Náuczył ie [chrześcijan] Páweł S. te⁸⁰ [oddawania boskiej czci Jezusowi] z przykładu Angelfkiego ktorzy wżyficy chwałę iemu dawáią. *BialKaz* G, Dv; *SkarŻyw* 3; *WujNT* 12, 460; Wczćiefz fie tym przykładem ludkowie włomni: Miłuycie zgodę: bądźcie cierpliwi y fkromni. *KlonWor* 51.

»przykładem (się) pobudzać (a. pobudzić), pobudzany (a. pobudzony), wzbudzać (a. wzbudzić); przykład pobudza« = *exemplum excitat* *Modrz* (9:4:2;2): á też domowymi przykłady więcey ludzie ku cznocie bywaią pobudzani. *KwiatKsiąż* M3v, Nv; *RejPos* [236]v [2 r.]; co iefli y ty czynić będzieisz/ y inłych fwym przykładem ku temuż pobudziisz. *CzechRozm* 268v, 191v, 197; *ModrzBaz* 23, 58v; *SkarŻyw* 101 *marg*, 100, 528; *CzechEp* 284; *Phil* D4; *LatHar* 3; ktory [biskup] tak fłowem iáko y przykładem/ ma wżytkich pobudzać ku dofskonáłości. *WujNT* 725, 778.

»przykładem pociągać« (1): takéż wielki początek będzie napráwy/ gdy ludzie przedni ktorzy wzorem drugich iá/ wrocą fie do powinności fwych/ y drugich przykładem y ftarániem zá sobą pociągać będą. *PowodPr* 80.

»przykład pokaz(ow)ać (a. ukazać); przykładem pokazać (a. ukaz(ow)ać, a. okazać); z przykładu ukazać; ukazać na przykład; pokazać ku przykładu; przykład pokazał (a. ukazuje)« [*w tym: czego [= na co] (3), czego [= co jest przykładem] (2), w kim (1)] = da(wa)ć przykład sobą [szyk zmienny] (9;7;1;1;1;2): A tę oboię rzecz mily Iezus mogl vkazatz/ iijże on byl krolem ij bożym fynem/ ale przeto tego wdzialatz niechciál/ aby nám fwą pokorę ij cirpliwoftz vkázál na przykład *OpecŻyw* 130v; [*Jezus*] Y drogę náuką y przykładem żywotá fwego pokazał *KromRozm II* b2v; *RejPos* 10, 13v; *KuczbKat* 4, 5; Boby fie ten prozno zwá ć [!] miał fługą y vczniem ie⁸⁰ [*Jezusa*] iefliżeby fie nie tak rządzil: iáko Miłtrz y Pan iego iemu y rofkazał/ y ná sobie wżytkiego przykład pokazał. *CzechRozm* 225, 147v, 149, 227v, 247v; *SkarJedn* 353; A tak niechciál nic Pan takiego/ coby fie zítać niemogło: ále z przykładu y z náuki fwey vkazał członkom fwoim czego prágnąć máią *SkarŻyw* 497, 56, 261, 355; *CzechEp* 22; *ReszList* 187; Przykład przyięgi niezgwałceniá naprzod vkazał *Attilius Regulus Phil* F4; *WujNT* 27; My też w rzeczách wielkich kościołowi Bożemu y Rzeczyfpolitey należytych: pierwey fie do modlitwy vciekaymy. Iáko świętych przykłady vkázuia. *SkarKaz* 609.*

»(po)stawić przykład; na przykład wystawić, wystawiony (a. postawiony); ku przykładu, za przykład wystawiony; przykład jest postawiony« [*w tym: czego (1)] [szyk zmienny] (2;1;3;1;1;1): OToż fie tu przypátruy tey zacney ofobie/ Ktora iefł wyftáwiona tu ná ptykład [!] tobie. *LubPs* A6; *RejPos* 34v, 214, 264v; otoć Pan Bog ftáwi woczú w tych żywotách świętych takie przykłady męczennikow/ żebyś takéż vmiał dla Chryftufa y wiáry iego vmrzeć *SkarŻyw* A4; [*Orygenes*] Wyftáwia nam ná przykład Páwłá/ rzeczy fwey piłmy ś. dowodzácego *CzechEp* 134; [*św. Stefan*] ná toć nam iefł ku przykładu wyftáwiony/ ábyfmy y my támże w niebie oczyma wietfzemi [...] Iezufa Chriftufa záwždy po práwicy Bożey vpátrowáli *CzechEp* 330; *CzahTr* B3v; Przykład tey fzerokiey y przeltroney miłości/ poftáwił/ nam vczniom fwoim ná sobie P. Zbáwićiel y miłtrz náfz *SkarKazSej* 665a.*

»przykładem (swym, swoim) (przy)wieść (a. przywodzić)« [*szyk zmienny] (6): KuczbKat* 370; *SkarJedn* 355; [*św. Paula*] íamá pierwey ná wżytko przychodziłá/ przykładem á wftydem inne do porządku przywodząc. *SkarŻyw* 141, 20, 142; [*Justyn zaś*] [...] przywodząc nas do tego/ żebyfmy fie ná fwe íily nie fpułzczáli/ áni o tym dumáli iákobyfmy fie íámi zbáwić mogli: wiedzie nas do tego/ przykładem fyná Boże⁸⁰ takéż mowiác: [...] *CzechEp* 197.

»świecić przykładem« [*szyk zmienny] (4): Duchowny przełozony powynny fwieć przed owczamy fwemy dobrimy vczíuki [!] y dobrim przykładem *SeklKat* H2v; *BibRadz* II 22a *marg*; Nie świecą*

[*duchowni*] temu nędznemu fwiātu łczyrym łowem á náukámi Páńłkiemi/ á cnotliwemi przykłády łwemi/ ále łwiecá złotem *RejPos* 338v; *RejZwierc* 149.

»ukarać się przykładem« = *nauczyć się* (1): Niech łię vkarzá ċi nieuczċiwi y w łzeteczni tákim przykłádem [*pobożnego cesarza Teodozjusza, który nie wnosił broni do kościoła*] *SkarKazSej* 681a.

»przykład [*czyj*] wyrazić; wyrażenie [*czyjego*] przykłádu« = *naśladować* [*szyk zmienny*] (1;1): Bo ták iest prawdziwa łławá S. męczennikow/ gdy łię inni ku wyrázeniu przykłádom y żywotá ich pobudzáiá. *SkarŻyw* 206; Wrocł łię brát on/ y poznał łłz tey godziny zdrowá zołtáłá/ ktorey ono łłowo mowłł Ekwiciufz: ktory mocá miłtrzá łwego/ iego tefz przykłáde wyráził/ gdy Pan Iezus prołzony od Kroliká łamym łłowem łługę iego vzdrowłł. *SkarŻyw* 211.

»zalecić (*a. zalecać* (się)), zalecony przykładem; przykład zalecać« [*szyk zmienny*] (6;5;1): Iż piłmo łłwięte czytánie nam żywotow łłwiętych y przykłády ich przekłáda y záleca *SkarŻyw* A4v; Żywot pustelniczy przykłádem Páńłkim zálecony. *WujNT* 15 *marg*; Chrłstus [...] zálecił kołłocłowi łłwym przykłádem/ y połł czterdziełci dni/ y żywot pułtelniczy. *WujNT* 130, 76, 274, 288, 774, Aaaaaa2, Bbbbbbb3; DNł te 40. ktorełmy ná pokuty náłzey podpárcie záczęłi/ záleciáiá łię nam nie tylo przykłádem P. náłzego/ iákołmy w przelzłá Niedzięłę łłyzłeli/ ále też y przykłádem tych wielkich v Bogá mężow y Prorokow/ Moyzełzá y Heliałzá. *SkarKaz* 119a, 608a.

»przykład zostawić (*a. pozostawić, a. zostawować*); na przykład zostawować (*a. zostawić*), zostać, zostawiony (*a. pozostawiony*); przykładem zostawić; przykład zostanie, zostawić się ma; przykład (jest) zostawiony(y); zostawienie przykłádu« [*w tym: komu* (20), *czego* (12)] = *relinquere exemplum* *Vulg* [*szyk zmienny*] (29;3:1:3;1;1:1;3;2): *OpecŻyw* 59v, 91; Klitomachus Lukrecia/ [...] Dobrowolnie łie zábili/ Przykłáde włtydu zołtawłli *BielKom* E6; Iozue iest pozolłtawion ná przykłáde włzythkiem kłáżętom *BibRadz* I 133c *marg*; ábowiem był Káłánder łłáchetná Olimpiáde mátkę Alexándrowę zábił/ ktora po łobie tákı przykłáde cnotliwy w ludzká pámięć zołtáwiłá/ iż włzyłcy Hłftorykowie y Kronikarze o niey piłzá *BielKron* 127; [*Bakanabus do króla*:] ielłim złe vdziałáł zetni mię/ ielłim nie krzyw/ niechay then przykłáde łłprawłdliwólci ná tobie zołłanie ná wieczná (drugim) pámiátkę. *BielKron* 302; [*historycy*] z pilnołciá łie ná to wydáwáli/ áby tych rzeczy/ ktore znáć á wıedzięć thák potrzebne iáko wzytecznie ielłth/ pámięć iáko niełmiertelna drugim ná przykłáde zołłáłá. *BielKron* 333v, 258; *HistRzym* 99v; Też thu nam iest zołławion przykłáde/ iáká miłołć záwždy mamy okázowác przeciw bliżnim náłzym. *RejPos* 44v; A do vbogich á do nędznikow nigdy nie prołzony łam dobrowolnie chodził [*Jezus*]/ łam łe vpátrowáł/ á łam łie do nich przyłłępowáł. Zołławuiác też tho ná przykłáde nam/ ábychmy [...] *RejPos* 255v, 43, 228, 243v, 313v; *BiałKat* 153v; *RejZwierc* 23, 154; *WujJud* 93; [*do chrztu trzeba m.in.*:] łumienia przed Bogiem dobrego/ y łámeo łiebie dołwiádczenia/ z wykonywánim tego włzyłtkiego: co rołkazano y co ná przykłáde zołławiono. *CzechRozm* 268, 225, 233; Pomnićie/ powiáda/ Synowie moi mili/ co zá nas zbáwićiel náłz ćierpiáł: á iáko nam ćiáłná tę drogę y krzyżá nołzenie przykłádem y náuká zołłáwił. *SkarŻyw* 62; [*Abraham*] w dáwaniu dziełięćiny łłprawłdliwólci/ przykłáde nam prawie oycowłky zołławuię. *SkarŻyw* 284, 113, 358; *CzechEp* 48; *ArtKanc* B3v, C16, I19v; O Włzechmogący wieczny Boże/ ktory dla zołławienia przykłádu pokory narodowi ludzkiemu/ chćiałęł áby zbáwićiel náłz/ y ćiáło przyiáł/ y krzyżowá mękę vćierpiáł *LatHar*

353, 538, 549, 577; A tu Apoštoł znáczny przykład miłości wšytkim [...] pozostáwił *WujNT* 525, 39, 358, 516, 688, 1.*Petr* 2/21; *WysKaz* 26; *SkarKaz* 43b, 44b, 515a.

Wyrażenia: »dobry przykład« = *exemplum bonum* *Cn* [szyk 33:14] (47): *SeklWyzn* 2v; *RejJóz* L4; *SeklKat* H2v, H4v, X3v; *KromRozm I* Bv; *KromRozm II* k; *DiarDop* 107, 109; *BielKom* D4; Seth yáko człowiek dobry á flugá Boży/ miał też potomstwo łobye podobne/ kthoremu záwífie íam íie w dobrych przykładach vkázował/ y ono ná dobre náuczał. *GliczKsiąż* Ev, E2v; *RejZwierc* 1, 44, 130v, 131; *BibRadz* II 22a *marg*; Y ia bym temu nierad/ nie dla íiebie thák wiele/ iáko dla przykładu dobrego *OrzRozm* Qv; *Disciplina etiam*, Dobry przikład/ á dobre záchowánie/ Obyczáye dobre. *Mącz* 90b, 310d; *KochZg* B; *RejPos* 211, 245v, 318; *KuczbKat* 310; Trzecie [przyrodzenie człowieka młodego] záíię będzie ták złe á íwowlne/ że go záadne przykádády/ áni złe áni dobre/ nie ruízá *RejZwierc* 18v, 17, 119v, 139v, 149, 192v, 254v; *WujJud* 155, 189v; Íáínie to w káżdym rzemieíle á ćwiczeniu obaczýć móžeme/ że nád dobre przykádády nic nie bywa íkutečníeyízego *RejPosWstaw* [41²]; Móże tu káždy wyknáć przykładu dobrego/ Męítwá y tákże rády v Podhoreckiego *PaprPan* F4; Íeízcem y tego ná koniec zámilczéć niechciał/ co o tym S. Ephremie nápiíal Sofomenus w kościelney íwey Híítorýey: bo rzecz íeít wćielzna/ y ku dobremu przykładu walczenia znaníeynościami [!] náízemi służy *SkarŻyw* 121, A4; *ArtKanc* K16v, Nv; *GostGosp* 26; *LatHar* 23; Pierwíza tedy íeít przyczyná chrztu tego [tj. *ochrzczenia Jezusa*]: przykład dobry ludziom áby íię był nikt íego zániechánim/ od íanowego chrztu/ nie odráził *SkarKaz* 514. *Cf* »być dobrych przykádády«.

»nadobny, piękny przykład« (4:2): Oto máíz nadobny przykład w thym íwięthym Krołu Dawidzye/ ktory [...] nigdy nie przeítawał wyznawáć imieniá Páná Bogá íwoiego. *LubPs* A5v; Ale íobie to czytay coby cie nadobnych cnot á poćiwego żywotá wczyýło/ bo cie tho móże piękniey ozdobić níží fábuły niepotrzebne/ biorąc piękne przykádády z onych zacnych ludzi przodków pírwízych *RejZwierc* 112v, 17, 23v, 24, 219.

Szeregi: »przykádády i cnoty« (1): Tákże Apoštoł Páweł íwięty przykádády y cnoty ích [íwiętych] ná wierze budowáne wyliczá/ y ku náśládowníu podáie. *SkarŻyw* A4v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»kstał a przykład« (1): To [księcia *Jurgiewicza*] wychowánie á ćwiczenie íż znaczné á fláchetne íeít/ íi kyorziby [!] mieli chowáć dziecí íwe/ ílufznie mógá ono íobie ná kítał á przykład brác á obrácáć. *GliczKsiąż* A4v.

»(tak) nauka(-i) i (a, ani, jako) przykład(y)« [szyk 24:11] (35): Obiecuie pan Bog duchownim páterzom ktorzi wiernie páíá owcze íwoie prawdíwá nauką y przikładem dobrym yż wkroleítwie niebieíkim będą íaíny iáko flończe. *SeklKat* H4v; *KromRozm II* b2v; *DiarDop* 107, 109; *GliczKsiąż* B4; *BielKron* 221; Pátrzayże pilno co nád tym íwięthym Apoštołem [*Tomaszem*] Pan náíz nam zá náukę á ná pociefzliwy przykład wczyníc raczył. *RejPos* 120v; Ale tu Pan náukę á przykład dáwáć raczy przełozonym íwiátá tego *RejPos* 184, 10, 14v, 69v, 211, 231v, 259v, 315; *RejZwierc* 192v; Poniewáíz oni [*apostołowie*] ná to poítánowieni byli ábyímy íie wedle náuki y przykádády ích rzádzili *CzechRozm* 191v; *SkarJedn* 359; [íw. *Paweł do íw. Antoniego*:] íeízcze íiebie dla bráciey zóítáwíc chce Pan Bog/ ábyś ím náuká y przykádádem do zbáwienia był powodem. *SkarŻyw* 51, 62, 113, 192,

241, 324, 497 [2 r.]; A iáko rády Páná Chrístułowey/ ták áni przykłádu/ áni náuki Apoštołłkíey/ w tym [w pokorze] X(iądz) K(anonik) nie náłláduie *NiemObr* 18; *LatHar* 625; ia to cožkolwiek íeft prace w tych księgách podiętey/ Pánu [...] ktory nam te fkarby niebiełkie fłowá fwego świętego ná ten świat przynieść/ y wolá fwą náświętłzá ták náuká iáko y przykłády życia fwego obiáwić y pokázáć raczył [...] oddawam y ofiáruię. *WujNT* 27; *PowodPr* 16; *SkarKaz*)(4, 43b, 83b, 637a; *SkarKazSej* 669b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 7 r.]

»przykłady a (i) obyczaj« [szyk 1:1] (2): *BielKron* 149; A iż ten wiek [młodość] bárzo łácnó y wiele kroć vpáść móże/ przeto [młodzieńcy] y z ludźmi powáżnemi á mądrými towarzysztwo mieć winni/ y przykłáduw á obyczajów onych ludzi [*exempla illorum*] náśládownáć máią *ModrzBaz* 14. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 3 r.]

»przykład i (a) pobudka« (4): Bo íelli tego czynić [tj. starać się dorównać przodkom] niebędźiemy/ nietylko żebychmy rodzicom náłżym podobni być mieli/ ále y zá wyrodki nas będą mieć/ y zá gorłze á podlełfze/ niżli fą cí włzytcy/ ktorzi tákowego domowe⁸⁰ przykłádu/ á pobudki iákoby iákíey oftrogi niemáią [qui ... *exemplis tanquam calcaribus carent*]. *ModrzBaz* 42; A ífz w písmie S. wiele íeft żywotów S. z ktorych więłfze niżli z tych innyh/ ktore kładziem/ przykłády y pobudki do dobre⁸⁰ bráć íię mógå: [...] wybrałem tu zniey [tj. Biblii] przedniełfze żywoty S. Pátryárchów *SkarŻyw* 257; *WujNT* 15. Cf »dla przykłádu i pobudki«.

»przykład i pochop« (1): z żon y náłożnic Sálomonowych y z pienia íego o miłóści fkrzytey y duchowney/ niełácnó wziáć dobry y tákí iáko trzebá [...]/ przykłádu y pochop do dobrego *SkarŻyw* A5.

»(tak) słowo (iako) i przykłádu« (7): *KrowObr* 127; *Leop Philipp* 3 arg; [apostołowie] ludzi náwracáli w fłowie y przykłáduie ná fwiętá wiáre Krześciáńłká/ po włzytkich kończynách fwiátá *BielKron* 139; *WujJud* a8; *WujNT* 725, 806; Ale iáwnie óświadczył fłowy y przykłádem Twoy wnuk íełfe [tj. *Salomon*]/ iż zbytnie fkarby zbytnym iádem. *SzarzRyt* C3v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.]

»świádecłwa i przykłády« (1): Máć żywot Mniłki y w Ewángelíey y w Pánie Chrístuśie y w Apoštołech íego iáwnie świádecłwá y przykłády. *WujJud* 143. [*Ponadto w połączeniu szeregowym* 1 r.]

»przykłádu i upominanie« [szyk 1:1] (2): á rodzicy mu [św. *Wincentemu*] do włzytkie⁸⁰ nabożeńłtwá vpominánim y przykłádem pomagáli. *SkarŻyw* 308, 435.

»wzor a (i) przykłádu« [szyk 1:1] (2): Przecź że thedy rodzicowye nye myeliby wtym zá pánem á fłworzycyelem fwym íść/ á yego náłłádownáć/ żeby dzyeći fwe ták nosili/ byorąc przykłádu á wzor z inłfych rzeczy fłworzonych/ ktore dołć máyá y przełstawíáją ná yednym odzyenyu y vbyerze. *GliczKsiąż* F; *SkarŻyw* A5.

»przykłádu i źwierciádu« (1): Słýfzyłz teź tu iáwnie á iáłnie o miłofierdzyu Páná fwego [...] Íż oni nędzni ludzie/ ktorzy tu tobie ná przykłádu á zá źwierciádu fą połóžení y połtáwieni/ bárzo malucźkami á krocíuchnemi fłowj/ nic nie wátpiáć [!] o móžności y o miłofierdzyu Páná thego/ [...] wołáją do niego/ [...] á fą wyłłucháni. *RejPos* 214.

Wyrażenia przyimkowe: »dla przykłádu« (3):

~ dla przykładu ku czemu (1): [św. Paweł do Koryntian pisze:] Iż to włyftko náfířano dla náfířey kárnořci/ to yeřt/ dla przykładu ku náfířadowányu dobrego/ á wyřtrzegányu złego. *KromRozm II m3v*.

dla przykładu czyjego [= dla kogo] (2): Bo zbáwiciel twoy/ áćźćię z obrzezánia wybáwił/ ále ćię do Chrzřtu/ ktory y řam dla przykładu twego przyřiał/ obowřzwał *SkarŻyw 3, A4v*.

Szereg: »dla przykładu i pobudki« (1): OKrom inych pożytkow y potrzeb piřmá řwięte⁸⁰ ten ieřt niemnieyřy iż wnim řpráwy á řywoty oycow řwiętych wypířane řą/ dla przykładow y pobutki náfřey/ ku náfřadowánıu cnot ich *SkarŻyw A4v*. ~

»wedle przykładu« = *dajęc wzór* (1): 4. część tego rozdziału ieřt/ iż Krol nietylko wedle wyrokow ábo Státutow/ ále teř wedle przykładow ma rządzć [Non tantum edictis et decretis sed exemplo rex regere debet]. *ModrzBaz 15v*.

»z przykładu« = *wziqwszy wzór z kogoř, z czegoř* (16): gdy [Sem] był nawyzřzyym káplánem/ ofiárował napirwey Pánu bogu cheb y wino/ [...] á s tego przykładu Abráám iáko práwy káplán pocźał dzyefięćiny Pánu Bogu ofiárowác. *BielKron 7; CzechRozm 71; SkarŻyw 108, 168; LatHar 430*.

~ z przykładu czyjego (11): iedno gdy wřpominác łobie będyemy řwięto řpráwy á zacnořci řywotow ich [řwiętych]/ á będyemy s tego chwalić Páná Bogá řwego/ á z ich řwiętych przykładow będyem teř popráwowác řywotow řwoich. *RejPos 306v, 24v, [236]v [2 r.]; RejZwierc 199; SkarŻyw 519; LatHar 491; Post 40 dni z przykładu Pánskiego Apostołowie SS. vřtáwili. WujNT 15 marg [idem] Bbbbbb2; SkarKaz 456a; Bo kořćioł nowy y kroleřtwo iego lepiey y iářniey zna Páná Bogá řwego/ [...] y więřřzą ma z przykładow Syná Bořego wzgárdę rzczy tych widomych *SkarKazSej 679b*.*

Szeregi: »z przykładu(-ow), (i) (z) nauki« [szyk 1:1] (2): z náuki wierneho człowieká/ s przykładu iego/ řnádnie moře być podnieřione ku wierze ochorzáłe řumnienie drugiego *RejPos [236]v; A řam [król francuski] z przykładow řwiętego Bonifacyřzá y náuki/ co dzień więcey Páná Bogá miřuiąc/ y w řłufřbie řię iego kocháiąc: vmyřlił kroleřtwo řpuřćić/ á řam Mnichem zořtác. *SkarŻyw 519*.*

»z przykładu i przyczyny« (1): WEřela y rádořci/ tákře teř trořki y boleřci/ błogofłáwioneey Páńny Máryey/ dla tego nawięcey łobie nabořni ludzie przekłádáią: [...] áby y w duchownym weřelu/ więřřzą poćiechę/ y w trořkliwych řráfunkách/ bolu řwego vřmierzenie/ z przykładu y przyczyny mátki Bořey łobie ziednáli. *LatHar 491*. ~

»ku przykładu(-owi)« = *aby dáć wzór* (5): Niehcąc Pan Bog tákiego řkárbu [tj. řw. Pawła Pustelnika] przed řwiátem zátáić: hcąc cnoty iego y ćierpliwořć/ ná wřzytkim ku przykładu/ obwieřćić/ [...] *SkarŻyw 51*.

~ ku przykładowi komu (3): *MycPrz I [A]3v; ArtKanc O3v; Iře o tym częřto w řiřtoriách znáyduie řie, przeto tu ták ieno ná krótce iákoby w miřániu rzczy przypominam, ku przykładowi Króloom, y innym zacnym ofřobam *SarnStat 1263*.*

ku przykładu czyjemu [= dla kogo] (1): Y tak chwálebnie dokonáli [řwolennicy řw. Juliana] y po dziwnych mękách/ wieczną koronę odnieřli: ná cześć Bogu w Troycy iedynemu/ á ku przykładu náfřemu *SkarŻyw 180*.

Ze zdaniem przydawkowym (1): Pokázaleř niezgody nowego teřřamentu dwie y z ich pogodzeniem/ ku przykładu/ iákoby y infze pogádzáne miáły być *CzechRozm 147v*. ~

»na przykład« = *aby dać wzór; exemplo Modrz (19)*: A ták iefliże kogo piśmo zowie á miánuie być łługą ábo łzáfárzem iuż łługá ma być iáko łługá á nigdy nie ma brác ná fię vrzędú páńfkiego/ iedno włythko łpráwować wedle woley á rofkazánia iego: á nie mocą łwoiá [...]. Ale vpátrzywłzy łerce pokorne á vniżoná myłł/ ták iáko tu Pan ná przykład nád tym nędznym chorim vczynić raczył *RejPos* 235; A włzákoż przedfię Pan Bog młzcząc łie tey ich [*córek*] złości/ Nie dał mu [*ojcu*] nędze ćirpieć y w zelzłey łtárości/ Podułzczywłzy w nim rádę y rozum łtáteczny/ Aby y tám y włzędzy był ná przykład wieczny. *HistLan* F4v.

~ *na przykład czego (1)*: To nog umywánie vczynił Pan nie tylko ná przykład pokory/ ále y ná pokazánie iáko wielkiey człstości potrzebá temu/ ktory ma godnie przyiác náświétłzy Sákráment Ciála y krwi iego. *WujNT* 361.

na przykład komu (17): Komedia Iuftiná y Konftánciey [...] ná przykład włzem ktorzy łwe dzyatki rołtropnie chowác żádáią. *BielKom kt; BielKron* 148v; *OrzQuin* Aa3; *GórnDworz* Kk4v; *RejPos* 48v, 198; *BielSpr* 60v; *ModrzBaz* [38]; *SkarŻyw* 545; Nie zákázuieć Pan długiey modlitwy: gdyż y łam ná przykład nam/ cále nocy ná modlitwie trawił *WujNT* 26, 184, 248, 275; Ia tedy izem [!] czáłowi podczas prozno vpływác nie dawał/ vżywáiąc zabawek rozmáitych/ nápiłátem dwie kłiążeczce [...] Rycerłkim ludziom czáfu proznovánia dla zábawy ná przykład *CzahTr* A3v, B4.

na przykład czyj [= dla kogo] (1): [*św. Marek o Jezusie*] o niełtychány do roboty Iozephow towárzylzu: tyś vrobił niebo y ziemię y co ná nich iest/ á ták fię ná náłz przykład pokornie iáko ieden rzemieśnik vbogi/ poniżáfz. *SkarŻyw* 245.

Ze zdaniem przydawkowym [w tym: aby (2), iż (2)] (4): A ty łłowá wołánia ich [*apostółów przestraszonych burzą*] łą tu zá początek záložone/ ná przykład nam á ná náukę/ iż [...] *RejPos* 48v, 198; Nie byłá bez wielkiey załługi tá połługá ciála Chriłtułowemu po łmierći wyrządżona: y przetoż ták pilnie w Ewángeliey iest zálecona: ná przykład ludziom wiernym/ áby cześć powinńá wyrządżáli ciála Pána Chriłtułowemu *WujNT* 184, 275.

Szeregi: »na przykład a na naukę« (2): Pátrzay czo wnet Pan vczynić raczył/ ná przykład á ná náukę temu to kołciołowi łwemu *RejPos* 198, 48v.

»na przestrzeganie albo na przykład« (1): Piłátem iuż połtronnych Ludzi łpráwy Rycerłkie/ dawnych y łrzednich czáłow/ rzecz przychodzi do tego áby też co było náznáczono przes piłanie potomkom náłzym/ ktorym łpołobem y obyczáiem náłze łpráwy Rycerłkie záchowane bywáią/ ná przełstrzegánie álbo ná przykład drugim nápotym. *BielSpr* 60v. ~

»na przykład [czyj]« = *wzorując się na kim (2)*: Tá Konftáncya záchowála pánieńłtwo afz do łmierći/ z wiele innych Bogu połlubionych/ pánienek. ktore ná przykład Iágniełzki S. y teraz w Rzymie łtan niepokalány wiodą *SkarŻyw* 71, 48.

»za przykładem [czyim]« (2): Włzákże vcznie łwoie [*św. Bazyli*] vpominał: áby łobie wtey mierze [*tj. co do wyzwolenia od żądż cielesnych*] zá iego przykładem nie vfáli *SkarŻyw* 211, 57.

α. Człowiek, którego postępowanie jest godne naśladowania, stanowi pozytywny wzór (34) :

przykład kogo (1): Demosthenis norma oratoris et regula, Przikład niepołpolitego wymówce. *Mącz* 351a.

przykład czego (10): (*koment*) Mowi [*psalmista*] z perfony ludu wybranego. (-) Bos thy ięsth ćirpliwość moia miły Panie (*koment*) To ięsth przykład ćirpliwośći moiey, bos ty dał przikład nam ćirpliwośći gdyś za nas wiele ćirpiał. (-) *WróbŻołt* Y2v; wżyłcy Historykowie y Kronikarze o niey [*Olimpiadzie*] piłżą: *Rarum pudiciae exemplum*, to ięsth/ przykład okazania cnoty niepořpolity. *BielKron* 127; *BiałKat* 373v; *KuczbKat* 430; *KołakCath* B2. Cf »być przykładem«.

przykład komu (26): Iáko y tenże Piotr święty powieda [...]: Iż was łtárłże vpominam ia będącz łwiádkiem Pána Kriřtułowym/ ábyłcie páłli trzodę Bożą/ [...] czyniac łie przykładem zebráníu Bożemu *RejPos* 227v; *KołakCath* B2. Cf »być przykładem«.

przykład czyj [= *dla kogo*] (4): Iułch chcemy oglądacz łzwyátołszcz maryey panny ktora yełt náłżym przykładem *PatKaz III* 140v; *RejPosWstaw* [110²]; *PapřPan* G2; *WujNT* 1.Tim 4/12.

Zwrot: »być, stać się przykładem« [*w tym: komu* (21), *czego* (5), *do czego* (3), *w czym* (3), *ku czemu* (1)] = *esse exemplum Calag, Vulg; fieri formam Vulg; esse documento Mącz; esse exemplo Modřz; esse in exemplo Calag* [*szyk zmienny*] (25:2): *PatKaz III* 140v; *KrowObr* 4v; Poczćiwię żyw ábyś był y drugim przykładem *RejWiz* 99, 5v, 95v; *Leop* 1.Thess 1/7, 1.Petr 5/3; nam innym ięsth [*Zbigniew Oleśnicki*] teź wielkim przykładem ku wżzemu dobremu *OrzList* e2v; *OrzRozm* Iv; *BielKron* 141; *KwiatKsiąż* N4v, P; *Esse documento reliquis, Być przikładem ynłżym. Mącz* 93b; Przecz nie łłuchałz nápominánia Piotrá s. ktory ná cię woła/ ábyś nie w przymułżeniu/ ále w łkromnośći/ á będącz im przykładem/ páłł owieczki Pána łwoiego. *RejPos* 346, 301v; Czytamy iż ták był Abram kułżon/ żeby ofiarował łyná. Zá czym słał łie ołobliwym połłuźeńłtwá y ćierpliwośći przykładem/ ná wieczną łudziom pámiátekę. *KuczbKat* 425; Gdy nam tedy Pána Kriřtułá piłmá pokázuią bjć przykładem náłżym/ ktoregobyłmy náłładowáć mieli/ nie ták go nam pokázuią/ iáko nam pokázuią Pátryárchy *RejPosWstaw* [110²]; *PapřPan* G2; *ModřBaz* 119; *Calag* 183b; *SkarŻyw* 86, 482; Był [*książę Siemion*]/ y Koronie Polłkiey tełż podporá wielką. Mądrá ráda/ rozłádkiem onym známienitym/ Y do wżyłłkich cnot innym przykładem okwitym. *KołakCath* B3; bądź przykładem wiernych w mowie/ w obcowániu/ w miłośći/ w wierze/ w czyłtośći. *WujNT* 1.Tim 4/12, s.719; *GrabPospR* N; Słuźnie przykładem Łełzek krol cnotliwy, Niech tobie będzie káždy człeczze żywy. *KlonKr* D2v.

Wyrażenie: »dobry przykład« (1): A widziłż iż ty drugye z łalem omiiyáią [*diabli*]/ Cić tho ktorzy od Pána łtraż nad łobá máią. Iż áłbo oczekawa by łie náwroćili/ Albo dobrym przykładem iżby drugim byli. *RejWiz* 95v.

Szeregi: »przykład i powod« (1): Y Był ták ten zacny Rhetor [*św. Chryzostom*]/ wielkim przykładem y powodem innym do wiary. *SkarŻyw* 86.

»przykład a (i) wzor« [*szyk 1:1*] (2): Y wy łthalilćie łie náłładowcy náłłemi/ y Páńłkami/ przymuiąc łlowo w wielkim wćilku/ z rádośćią Duchá łwiętego/ ták żełćie łie łtáli wzorem á przykładem [*ut facti sitis forma*] wżyłłkim wiernym w Mácedoniey *Leop* 1.Thess 1/7; Ktory [*Chodkiewicz*] połtác y wrząd dziełnośći y łpráwy/ [...] Nołi ná łwey ołobie: będącz Senatorem/ Y włzelákich cnot/ innym przykładem y wzorem. *KołakCath* B2.

»przykład i zwierciádoł« (1): Do tego [*Tymoteusza*] piłżąc Páweł S. [...]. Vczy go [...] Aby z łtrony łwoiey/ był przykładem y zwierciádlęm włzelákiey cnoty/ łudziom wżyłłkich łtanow. *WujNT* 719.

b. Coś, co ma odstraszać (78) : Co też dai to panie boże aby nás odciafny drogi żywota wiecznego nieodwodziło. Ale żebyśmy wzyścy na łpiérę [tj. *Franciszka Spierę*] tak żałośny a przedtém niesłychany przykład/ pilno a znalazym vpamiętanim patrzyli. *MurzHist* V3v, L4, Q2; *BielKron* 49, 128; *HistLan kt*; Ale ázaż trzebá więcey przypominác y przykładów łthárych/ zaż máło pomłty y dźiś widzimy nád tákiemi oźrálcy *RejZwierc* 194; *CzechRozm* 31; Ták Pan Bog chćiał tym przykładem niewłtyd y włzeteczność ludzká vkarác *SkarŻyw* 348; [*Jeroboam*] dopuścił y fortyował chwałę roznych Bogow. Ali miáłto rozmnożenia/ ołtátek krolełtwá łobie y potomłtwu łwemu łtrácił. Ktorego przykładu łękáć łię máią niktory Przełoženi Krześciáńcy *PowodPr* 40; *SkarKazSej* 688a.

przykład czego [= co jest przykładem] (3): IEłliby kto oycá/ mátkę [...] zábił: [...] tákowy iuż łrozłzá łmierćią ma bydź karan y trácon: A żeby przykładem łmierci łwéy łzkárádáy od ták hániebnégo vczynku hámowáli łie inłzy. *SarnStat* 1172. Cf »być na przykład«, »na przykład«.

przykład z kogo, z czego (9): Stráźliwe przykłády zápráwdę z vpádku tych [*syryjskich i egipskich*] krolow *BielKron* 128. Cf »przykład brać«.

przykład komu (17): Mimo ktorj grob [*św. Medarda*] idác Błkup on/ á vkłonić łię chcác: wnetze zniego trzewá wzyłtkie wypádlty/ y rołpukwłzy łię łromotnie y nagle vmárl. [...] Srogi przykład dobr vbogich y nádánia łwiétego zle vzywáiącym. *SkarŻyw* 529. Cf »przykładem być«, »na przykład«.

przykład na kogo (1): Stráźliwy przykład ná ty co kłáźtornych y kościelnych imion zle vzywáią. *SkarŻyw* 528 marg.

przykład czyj [= z kogo] [w tym: G sb i pron (8), pron poss (3)] (10): *RejPs* 73v; *BibRadz* 1.Cor 10 arg; Ten tedy iest vmyłł Páwłow/ że przykładem onych złych Izráelczykow/ chćiał odwieść Korinczyki od takiegołz vporu *CzechRozm* 31; *KuczbKat* 310; *SkarŻyw* 107; *NiemObr* 100; *ReszList* 192; *ArtKanc* T15; *GosłCast* 44. Cf »przykładem pobudzić swym«.

przykład czyj [= dla kogo] [G pron] (4): Y miáłthá Sodomczykow y Gomoreyczykow obroćiwłzy w popioł/ wywroceniem pothępił/ y vczynił ie przykładem tych ktorzy niepoboźnie żyć będą [*exemplum futurorum impie agere ponens*]. *BibRadz* 2.Petr 2/6, 1.Cor 10 arg. Cf »dla przykładu«, »na przykład«.

Ze zdaniem przydawkowym [w tym: aby (2), iż (1), jako 'że' (1), zaimek pytajny (1)] (5): *OrzQuin* O4; Czemu cie iuż nie rułzá widome przykłády przed oczymá twemi/ iáko ich wiele [tj. *wiele ludzi*] vpada przed możnołciá Páńłká/ á domy y potomłtwá ich/ iáko liłcie z drzewá bywáią z wiátre m rołprołzone. *RejPos* 163; A tu záłię káždy łtan męźczyńłki moze łobie przykład brać s tego nędznego á omyłnego krolá [tj. *Heroda*]/ iż łie moze przełstrzegác połtaw á oblełnych łprawek chytrych á omyłnych biáłych głow *RejPos* 322v; *WujJudConf* 9. Cf »na przykład«.

I sg w funkcji okolicznika celu: »przykładem« = *aby odstraszyć (1):* Y łmierćią Iudałzowá nieboźetá [*złodzieje okradający barcie*] łchodzą/ Gdy ich łrogim przykładem kołó drzewá wodzą Kifłki wypátrołzywłzy *KlonWor* 12.

Zwroty: »przykład brać [w tym: z kogo, z czego (8)]; brać, wziác na przykład« [*szyk zmienny*] (9;1:1): tedy Dariusz czáłowawłzy mu [*Aleksandrowi*] ręce rzekł, o Alexandrze nie podnos łie nád łwoy łtan ani miey dufania w łwieczki czci, wezmi łobie na przykład przygodę moię ktorá na mnie teraz vidziłz. *BielŻyw* 154; A coź nam inłzego w tym czynić przyłtoi/ iedno pilnie łzukác á dowiádołwác

nie wolej Páná fwego/ á mocno przy niey fthać/ á nie lekce ie y łobie ważyć/ á brąć łobie ná przykład onę nędzną Ewę *RejPos* 33, 322v; *RejZwierc* 20v; Tylko to przypominam áby potym káždy/ Dżiś ze mnie przykład biorąc ná to pomniał zówždy. Ná co ma przyjść kto plonnjm [!] obietnicom dufa *CzahTr* C, C3v, G2, I2, I2v; [żona *Putyfara mówi*:] Nieftétyfz/ ná com przyfzła: iż zemnie przykłády W przypadkách ludzie biorą/ z moiéy głupiéy rády. *GoślCast* 43; Bierzem przykład z tych kilá przefzłych feymow/ ná ktorých nic nie dobrego [...] ftánowić nie mogło. *SkarKazSej* 695b.

»być na przykład [komu; w tym: czego (1)]; przykładem być [czemu = komu]« [szyk zmienny] (5:1): [*Spiera mówi*:] I na mnie łamym bóg fwoi łąd okazue i fprawiedliwość pełni/ a moie dokonanie wktrotce ftrafzliwe będzie/ abych był na przykład wybranym/ moiego odprzyśiężenia. *MurzHist* D4v, Iv; Bo i Pan Bog [...] dłużej ręki swej nie zatrzyma, aby karaniem swoim nas omieszkać miał, do ktorego Mu wielką przydawamy [...] pobietkę – słowa Jego [...] wzgardzenie, prze ktore On jako naprzod i onemu naprzebrańszemu ludowi nie fłgował [...] tak i inem wszem narodom prze toż nie przepuścił, ktore i dziś oczom naszym przykładem są. *Diar* 22; *GórnRozm* Lv; *WujNT* 252.

»da(wa)ć na przykład; przykład jest dan« [szyk zmienny] (4;1): Wámci ieft moj mili bracią [!] na mnie [tj. *Spiere*] przykład dán *MurzHist* Hv, Bv; [*Jahwe do Salomona*:] Ale iełli nie odwróćicie [...]: wykorzenie was z źemie moiey ktorąm wam dał/ y dom ten ktorým poświęcił imieniu memu/ zárzucę od oblicza mego/ y dam ij w przypowieść/ y ná przykład wfyfthkim ludziom [*tradam eam in parabolam et in exemplum cunctis populis*]. *Leop* 2.Par 7/20; które [zadufanych w sobie mędrców] nam Pan Bóg dał ná przykład/ ábyfmy rozumki fwé byftré/ boiáźnią Bożą itéz pośłufzeńftwem Kościoła iego króćili *OrzQuin* O4; *WujNT* 811.

»przykładem się karać« = *czerpać naukę z tego, co zdarzyło się innym* [szyk zmienny] (7): *RejPs* 73v; *OrzRozm* C2v; Zás obywatelom przyftoi/ áby vrzędu fwego pośłufzni byli/ to wfzytko com powiedział v siebie rozważáli: á pośtronnemi fię przykłády karáli [*externis exemplis moveantur*]. *ModrzBaz* 101; *SkarŻyw* 107; *ReszList* 192; *WujNT* 448; *PowodPr* 84.

»odstraszać przykładem« (1): Bo częfto się fynowie zbytnią oycow fwych łátwością y dobrocią pfuią: Przeto od tey nikczemney piefzczoty niech ie Pleban odftrafza onym Heli Káplaná wielkiego przykładem/ ktory ciężkie karanie podiał iż dziećiom wiele dopuśczał. *KuczbKat* 310.

»przykładem pobudzić swym« (1): [żona *Putyfara mówi*:] Niech będzie iáko mówifz/ ia drugie przykładem Pobudzę fwym żarzyftym/ nieufkromnym iádem *GoślCast* 44.

»przykładem się sprawować« (1): [*Joas do Amazjasza*:] Był ná gorze Libáńfkiey Cyprys/ do ktorego pośłął Ofet áby mu corę fwoią dał w małżeństwo. Bacząc to źwierzętá onego kráiu/ podeptály Ofet gniewem. Tym nie przykładem fprawuy/ poprzeftań ná fwoim *BielKron* 87v.

»przykładem się strzec« (1): Ktorých [Żydów na pustyni] przykładem ftrzeźmy fię tego/ bym źle nie wżywáli wezwánia náłzego *ArtKanc* T15.

»na przykład wystawić (a. postawić), położyć, wystawiony« [szyk zmienny] (3:2:2): [*Spiera mówi*:] ale się dofyc zdało panu Bogu fędziemu fprawiedliwemu/ mnie łamego tak fkarac/ a infzem na przykład wfwtawic *MurzHist* Q2v, H2v, V3; *LubPs* O4v; A teź ie [lud izraelski] Pan odrzucił od oblicza fwego/ Położył ie ná przykład tu oczom káždego *ArtKanc* K6; Iáko Sodomá y Gomorá

[...] zwłzeteczniawłzy/ y vdawłzy fię zá cudzym ćiałem/ wyłtawione łá ná przykład [*factae sunt exemplum*]/ ogniá wiekuiłtego karánie odnołżąc. *WujNT Iudae* 7; *CzahTr* 12.

»przykład zostawić; przykłady są zostawione« (1;1): Przykłady też nam łtráfzliwe łá zołtawione/ co łie dźiało inłzym Przodkom náłzym/ ktorzy łobie ine łprawy y ine nabożeńłtwá wymyłłali nád rołkazánie Páńłkie. *WujJudConf* 9; te^{mv} [*biedakowi*] ieden Hrábia żołnierz hárdy wziáć krowę kazał [...]/ y łkoro mięło zniefy ieść poczał/ pierwłzym fię przełknieniem vdławił: y łkarány od Pána Bogá/ vmieráiąc/ łtráfzliwy przykład drapielzcom żołnierzom zołtawił *SkarŻyw* 571.

Wyrażenie: »strasłliwy (a. strasłny), srogi, surowy przykład« [*szyk* 9:2] (7:3:1): *BibRadz* I 21a marg; *BielKron* 128; A iákoż tu niewierny zádrzeć nie ma/ łłyłżąc ty łtráfzliwe przykłady/ ktore łie záwždy dzyáły nád łprzećiwniki Páńłkiem. *RejPos* 27, 247v; Cżemu łie oto nie vłtráfzylz głófu Páńłkiego? áłbo thych łtráfznych przykładów czo łie dzyáły nád przodki twoiemi dla wzgárdzenia iego *RejZwierc* 258v; *WujJudConf* 9; *SkarŻyw* 528, 529, 571; Y vkażę ná oko/ iáko białégłowy Dobrę: lecz przykład móy/ y vpad móy łurowy. *GosłCast* 44; *KlonWor* 12.

Szereg: »przykład i strach« (1): Gdyłz łtrádný Franciłzek Spiéra/ tak cięłżko iełł i przez włze^{go} miłóšierdźiá łkárán/ acz łobie tego nigdy nieobiecował aby nieboraczék inłzem na miłferny przykład i łtrach wielki wyładzon być miáł. *MurzHist* B3v.

Wyrażenia przyimkowe: »dla przykładu [*czyjego = dla kogo*]« (2): *WujNT* 233; Tuć trzeba wywrzeć łztuki/ ná nieprzyaciéłá/ Znifzczyć/ wniwecz obróćić/ dla przykładów wielá [*tj. wielu ludzi*] *GosłCast* 63.

»ku przykładowi« (1): A ty włzytki rzeczy [*kary za grzechy*] przydáły fię [= *zdarzyły się*] im [*Żydom*] ku przykładowi/ á łá nápiłane dla nápominánia náłżego/ ná ktore łkończenia wieków przyłżły. *BibRadz* 1.Cor 10/11.

»na przykład« = *aby odstraszyć* (7):

~ *na przykład czego* (1): A kóžda kráiná/ y kóžde miáłto/ ktoreby niechćiáło vczęłnikiem być tego łwięthá [*Purim*]/ niech od ogniá y od mieczá zginie: [...] ná przykład wzgárdy y niepołłufzenłthwá [*pro exemplo contemptus et inoboedientiae*]. *Leop Esth* 16/24.

na przykład komu (4): *MurzHist* L; *BielKron* 207; *Exemplum statuere in aliquo*, Iednego ná przykład ynłzym skárác/ áby łie zwłłzczá drudzy karáli. *Mącz* 412b; *WujNT* 601 marg.

na przykład czyj [= *dla kogo*] (1): A gdy to on [*Franciszek Spiera*] mowił/ przyłeciála przedęń mucha/ ktorą on virzáwłzy rzekł/ oto iułz Beelzėbul na kołacyá idźie/ wkrotce dokonanié moie wyrozumiecie/ na przykład wielé ich/ aby łąd i łprawiedliwość Bożá była na mnie okázána. *MurzHist* 14.

Ze zdaniem przydawkowym (1): Cierpięć iłtotnie i czuię piekielne męki [...]/ a to włzyłtko wám braciá na przykład abyłcie żywot prawie Chreśćijáński wiedli *MurzHist* L.

Szereg: »na przykład i na przestroę« (1): Wielkie iełł w tym miłóšierdzie Boże/ iż nie ták prędko y nie ták cięłżko włzytkie grzelzne karze [...]. Ale niektorych tylko łkárác raczył wedle ich załługi/ áby byli ná przykład y ná przelłroę ku pokuće innym włzyłtkim *WujNT* 252. ~

2. *Ilustracja tezy, jednostkowa reprezentacja większej grupy lub ogólniejszego twierdzenia; dowód; exemplum BartBydż, Mącz, Modrz, Calag, JanStat, Cn; exemplar Mącz, Calag; copia, documentum,*

figura, forma, verbum Mącz (848) : *BierEz* 13v, P2; *PatKaz II* 77v; *PatKaz III* 153; Związczą gdi my czytamy iż bywało [...] wiele pań łtatecznych, mądrych/ y przeważnych/ [...] wżakoż na ten czas opuľczaiąc inże przykľadi Była v polakow iedna krolewna Węda *GlabGad* A3; *MurzHist* R, V3; Boc i tu oto iuľz oczyszcione⁸⁰ [*trędownatego*] do kapłana odfyła [*Jezus*]/ i wiele przykľadów mamy/ gdzie nierzkąc przepuľzczenie grzechow okróm żadnyi łpowiedzi za łamem łłowa bożęgo przepowiadaniem/ iest dano/ ale tęľz [...] *MurzNT* 33v, 13v, 31; *MurzOrt* B2; Ale nye telko the [*właśnie przytoczone*] przykľady za naľłą rzeczą łtoya/ ktorą powyadamy/ że płod nyeprawy nye telko v ludzi/ ale theż y v Bogá maľo co myeyłca ma. *GliczKsiąż* B4v, A4, B7, H4, K2, N3v; *LubPs* aa4; A wiele ich łnadż iest/ ktorzy ie [*cudzołstwo*] beľpiecznie popeľniaią [...]. Nic ich nieruľzaią przykľady/ s ktorych łye vczymy/ iako Pan Bog łrogo karał cudzołstwá. *GroicPorz* kk4, llv; Ziwie Bog ná niebie/ ktorzy karze ludzkie złości. A dobre ma ná łwey pyeczy [...]. Wielką moc łakich przykľadów w łistoriach mamy/ Y łami tego ná oko cęľto doznawamy. *KochZuz* A2; *OrzRozm* B3; A ná tych dwoich [*Adamie i Ewie*] wľzytko piľmo krześciáńłkie zależy/ ábowiem w tych náyduiá łie przykľady figurowáne/ ktore znáčą ludzkie łyny być niektore w gniewie Páńłkim/ álbo w boiáźni z grzechu. *BielKron* 4, 143v, 200v; A tak wonych naukach [*wyzwolonych*] należacych [!] wolnemu cżłowiekowi drogę á przikazania cżęgo mamy naľładowac albo cżęgo łię mamy wiárowac/ á w Philofofii przykľady naiduiemy. *KwiatKsiąż* H3v; Exemplar, Forma Copia/ Przepis/ Przikľad. *Mącz* 110c; Negas tantam similitudinem in rerum natura esse, iestę przeciwo temu álbo przeciwiľz łie łakowemu przikľadu/ żeby to ná łwecie nie było. *Mącz* 353c; Prototypus, latine primum exemplar, Pierwłza figurá/ formá/ przikľad. *Mącz* 471b; Verbi gratia et verbi causa, quod et exempli gratia dicitur, Ná to rzekąc/ w obyczay przykľadu mowiąc. *Mącz* 484c, 110c [2 r.], 417b, 418c; Wielę przykľadów w piľmie łwiętym znaydziecie/ skąd to znáč możemy/ iż Pan Bóg łrogo łye młci łprawiedliwołci łwey wzgárdzonę *OrzQuin* X3v, R4v, V4; *Prot* B2v; iakoż łam Pan mowi/ iże z Ołtu nie bywa Fig/ áni s łirnia iágod/ ale drzewo złe owoc zły dáie. To iuľz w przykľadzie teraz oglądamy. *SarnUzn* G8v; *RejAp* 59; *Górndworz* T3v; Przykľad nápominaiący ábyłmy obietnice inym wypeľniałi. *HistRzym* [118]v; A łak y ty o nęđzny zálępiony á zácłmiony káđdy vpáđły cżłowiecze [...]. Cielżze łie tymi przykľady rozlicznemi łwiętymi [...]. A vpáđn s tymi/ thák iakoł łlyłzał/ vpáđłemi á potym łwiętymi ludźmi/ przed oblicznołciá á przed Máyełtatem Pána łwego *RejPos* 339, 128, 150v, 200, 202, 214v, 265v, 266v; Włżák nie trzebá dáłeko nam po przykľad chodźic/ Y domá tu możemy nań łnadnie vgodźic. *HistLan* B3v, Cv [2 r.]; ácżby tho káđdy y bez połtráchow/ y bez przykľadów/ thylko s łamey łczyrey cnoty był powinien vczynic/ áby był ná włzem pilen tey łprawiedliwołci łwiętey *RejZwierc* 56v, 44, 93v, 205v, 248; *WujJud* 9v; *RejPosWstaw* [41³]; Niech łie mowię onym wirłzom w Płalmie 131. przypatrzą/ łám naydą ofobliwy przykľad/ po ktorem poznaią/ iako y o innych mieyłcach maią rozumieć. *BudBib* b2; Przeto też y Chriłtus Pan [...] tego przykľadu połpolitego y włzem wiádomęgo vżywaiąc mowi: co łie z ciáłá vrodźiło ciáło iest: á co z duchá duch iest. *CzechRozm* 157v, 108, 198, 198v, 201 [2 r.]; *ModrzBaz* 6, [41]v, 71, 105, 114v; *SkarŻyw* A4 marg, 76, 80, 538; Przykľady ktorymi mordow łwych y przeláďowánia nie chriłtyáńłkiego bronią Papiężowie. *CzechEp* 46 marg, 47 [2 r.], 48, 52, 100; *NiemObr* 168; *WerKaz* 297; *KochWr* 34, 31, 35; Cżemu w vłtáwách ięgo łwiętych znáyduiemy/ Ze ofiáry Pan prágnie/ y zprzykľadów wiemy?

ZawJeft 33; *ActReg* 124, 170; Iednák iż iest wiele ludzi takowych/ ktorzy iáko z zacności y godności/ thak też z bogactw y doftátkow swoię szczęśliwość száciuá [!]/ co ná iákowá im pociechę wychodzi/ może być przykładem on Krezus Krol Lidyi [!]/ który [...] *Phil* M4, D2, E, E4, N2, O3; Dokąd chcecie Rycerstwo Polkie? które przykłady was przywiodły/ że Turczynowi wfaćie? *OrzJan* 17, 111; Tego mieycá y przykłádu [*Rom* 11/4] fektarze wzywáia/ chcąc pokázác/ że kościół Chrístułow ma być takéż táiemny/ nie widziány y nieznáiomy. *WujNT* 563, 292, 460; *WysKaz*)(2v; Z tych przykładów wiele inzych, álbo ráczey wšytkié, każdy bączny łácnó poiąć może. *JanNKar* H4; Exempla Ifagogica álbo przykłády dla zápráwienia y ćwiczenia młódzzych w poštěpkách práwnych *SarnStat* 1262, *5v, 1263, 1264, 1265 [2 r.], 1267 (9); *PowodPr* 11, 31, 50, 80; *KlonWor* 51; VMyśł ftáteczny/ y w cnotách gruntowny Kto ma od Bogá/ żywie świętym rowny [...]. Tysiąc przykładów: ále doftáteczny Słow moich świádek/ łam Fridrufz ferdeczny *SzarzRyt* C; *SzarzRytLeśn ktv*; *KlonWor* 65.

przykład czego (108): *MurzHist* B, B2v, Q2v, Q4, V v; Tenci iest nápierwšzy i ná wietšzy przykład przewrotności a owczego odżienia i zarás wilczego drapiełstwa/ wpierwšzem proroku fałszywem łzatanie *MurzNT* 31, 46; *KromRozm III* F6, Kv; *LubPs* X4v; *GroicPorz* mmv marg; Abowiem nawięczšza część łpraw iego [*Boga*] łkryta iest/ á kthoby opowiedzieć y znieść mógł przykłády łprawiedliwości iego [*Opera iustitiae eius*]. *BibRadz Eccli* 16/20; *OrzRozm* H4v; *BielKron* 112 marg, 131v marg; Exemplar antiquae religionis, Forma, Przikład á obyczay łtarádawney wiáry. *Mącz* 110c, 404d, 471b; *OrzQuin* X2v; *Prot* A4v; Zárt tedy/ ábo kuńštowna połšugá dwoiáka iesth [...]. Pirwšzey połšugi ten przykład niechay będzie. *GórnDworz* S4; Pátrzayże po wšytkich przykładznych łáłkáwych thego miłoiędzzy łwego *RejPos* 247v, 81v, 330v; *BiałKat* 33v; *KuczbKat* 220, 425; *RejZwierc* 263 marg, Bbbv; *WujJud* 138v, 153; *WujJudConf* 242v; *RejPosWstaw* [41³]v [2 r.], [110²]; *CzechRozm* 245v, 251v; Spomináia Hiftorikowie/ ktorzi łpráwy Rzymłtie⁸⁰ [!] Páńštwá wypifáli/ przykłády łrogie łtrofowánia y kárności/ ktora bywála ná on čás. *ModrzBaz* 32, 42v; A też rzezáných y łanych [*obrazów*] przykład iest w pišmie łtárym/ á málowaných nie pomnię. *SkarJedn* 237; Ták znáčné przykłády Gniewu páńškiego widząc/ [...] Nic łye nie polepšzyli [*Izraelici*]; y owłzem vlali Złotého ćielcá łobie/ przed którym kłękáli. *KochPs* 161; *StryjKron* 225; *CzechEp* 13, 257, 385; Okázuię fię też z łitow te⁸⁰ Grzegorzá [*Wielkiego*]/ ktore piłá do Cefárzá Maurycego/ iż nie Bifkupowie w ten čás włádáli Cefárzmi/ ále im poddáni byli. [...] Iákicy pokory y przykłádu w džišieyšzych Pápiežách nie znaydzięłz. *NiemObr* 61, 3, 4, 154; *WerGošc* 255, 259; To znáięcy nawięcey, kogo BOG miłuię/ że tego naczęšćiey ná łwiećie trybuie [...]. Czego też przykład mamy w Kryłtu Pánie náłzym *ArtKanc* Kv; *Phil* M, S [2 r.]; *LatHar* 56; Przykłády záłię tych łłow/ ktorých w Graeckim łexćie nie doftáie/ małz takowe: [...] *WujNT przedm* 13; Abowiem co łię temu łotrowi łzczęšliwemu sftáło/ toć nie było práwo połšolite/ ále ošobny przywilej/ y rzadki przykład Páńškiego miłoiędzzy. *WujNT* 293; Tym mieycem [*Ioann* 17/11] Arianowie/ chćieli wywroćić ono; ła y Oćiec iedno iestefmy. Ale im dobrze Auguštyn S. odpowiada [...]. Iž ináčzey my iestefmy iedno z łobá/ á ináčzey Oćiec y Syn iedno łá. Bo to nie iest przykład rowności/ ále podobieńštwá. *WujNT* 375, 60, 116, 193, 297, 470 (14); *WysKaz*)(3, 25, 41; *SarnStat* 1264, 1269, 1280, 1287; *PowodPr* 11 [2 r.], 17, 30 marg, 38, 43; A náde wšytko naućiešnieyšzy zołtáwiłá [*Maryja*] przykład nabożeńštwá

fwego/ y chwały Bożey z tey pieśni/ którą tám [u *Elżbiety*] złożyła *SkarKaz* 580b,)(2v, 580 *marg*, Oooo2v. Cf *Zwroty*, »na przykład«.

przykład czego [= *skąd*] (12): Probare exemplis, vivyescz przicladi pisma dosvyatczonego *BartBydg* 123b; *OrzRozm* Gv; *RejPos* 245v; Przeto niemamy słuchac tych/ ktorzy powiedaią iż sie ludźiom Chrześcijánkim dobr tego żywotá od Pána Bogá prośic niegodzi. Bo sie też temu błędowi przeciwiái [...]. Bárzo wiele tak ftárego iáko y nowego Zakonu przykładow. *KuczbKat* 405; *CzechRozm* 252; *CzechEp* 48; *LatHar* 57; *WujNT* Bbbbb3v; *SarnStat* 1263; Bo Krolestwá miewaią też *periodos* ábo krefy swoie. Y nád przykłady dáwnych Hiftoriy/ náłze Polkie tak dłuگو bez odmiány trwa. *PowodPr* 75, 18. Cf »przykładem pokazać«.

przykład od kogo [= *kto jest przykładem*] (1): Iż [*psalmista w Ps* 49] pod przypowieścią á w pieśni przykład káždemu od łebie okázuie. *LubPs* N2 *marg*.

przykład do czego (1): Przykład [!] do Correrrectury Práwá. *GórnRozm* K2 *marg*.

przykład około czego (2): *OrzRozm* H4v; Ma też tá hiftoria [o *małym Jezusie w świątyni*] w łobie przykład nie tylko pámięci godny/ ále też záprawdę bárzo potrzebny/ około wychowánia á ćwiczenia dzyatek náłzych. *RejPosWstaw* 41v.

przykład z kogo [= *z czyjego postępowania*] (3): *BiałKat* 168v; A bychmy więczey przykładow nie mieli iedno z onego nieobácznego sýná Sálomonowego Roboamá/ gdy [...] *RejZwierc* 45. Cf »przykład dać«.

przykład z czego [= *skąd*] (13): Nápił Iodocus Dámuderius w Kłyázkách *de praxi rerum criminalium* s Práwá Cefárkiego przykłady *GroicPorz* hh3v; *RejPos* 138v; *RejZwierc* 14v *marg*, Bbb; *WerGośc* 221; Iáko wnetże będziem miec przykłady tego [ze *grzesznika spotyka kara w życiu doczesnym*] z piłmá S. *WysKaz* 25; *PowodPr* 17, 50. Cf »przykład dać«, »przykładem pokazać«, »przykład przytoczyć«.

przykład k(u) czemu (4): Abowiem dáry záłlepiáiá oczy mądrego człowieká/ y przewracaią íprawiedliwóć ludzká. Kczemu iest przykład o iednym Krolu Perfkim/ ktory [...] *GroicPorz* bv, aa4; Wiele mamy ku temu [tj. o *upadku królów przez herezję*] przykładow/ áleć ieden tylko przypomię *OrzRozm* C2; *OrzQuin* S4. Cf »przykład dać«.

przykład na co [w tym też: *ad aliquid* (2)] (8): Przykład *ad latam culpam*: Gdy by Cieflá álbo Murarz rzrucenim zgory iákiey máterey kogo zábił/ [...] *GroicPorz* mm3v, mm3v; *RejZwierc* B2 [2 r.], 153v, 154; Příkladý ná vocales. *JanNKarGórn* G3v, G4.

przykład nad kim (1): Bo theż Pan czáfem y dla sławy á chwały słwey karze wierne swoie/ áby nád nimi gdy ie słkarze á potym záię pocieszy okazał možná hoyność Bořhwá słwego/ áby się niewiernicy dziwowáli [...]. Ano małz tego pewny przykład nád onym łepo národzonym/ ktorego Pan iáłnie ółwiećic á hoinie pocieszyć przed onemi niewiernemi Ierozolimfkimi tłufzczámi iáwnie raczył *RejZwierc* 174.

przykład na kim (3): A chociauby się też tám y wierny kthory zámieřzał miedzy tym kákołem/ tedy to iuz wiefz s piłmá świętego nieomylnie/ iż rozna śmierć tego od tego [...]. A krocuchny małz przykład ná dwu łotru około Pána záwiefzonych/ czo ieden zá pociechę odnioł/ á drugi też z iáką nádzieią sízedł *RejAp* 59v; *RejPos* 330. Cf »da(wa)ć przykład«.

przykład o kim, o czym (33): *RejPs* 93; *RejJóz* F7; á trudno iżeby nye vtonął/ kto z łodzi kołcyoła wypádnye. Małz tego przykład w łtárym zakonye o dzyełyęcyorgu pokolenyu żydowłkim *KromRozm III* F6; *BielKom nlb* 4; *GliczKsiąż* C3v, G3v; *GroicPorz* bv, aa4; Przykład o iednym Krolu złym. *KrowObr* 156 *marg*, 157v *marg*, 256; Pan Bog łam Káplaná pierwey poštánowił/ á potym przez Káplaná/ Krolá ludziom poświęcił: o czym przykładow w Piśmie małz wiele. *OrzRozm* D3v; *BielKron* 467v; *SarnUzn* B6; *RejAp* 59v, 61v; *GórnDworz* Gg2; Bo ácz to thu ná łwiece być może/ iż ieden zá drugim przyczyniác łie może/ á pełno piłmo przykładow o tym mamy. *RejPos* 76, 56, 64, 67, 72v, 199 (9); *KuczbKat* 405; *WujJudConf* 90; *CzechRozm* 258v; *WerGośc* 221, 237; *PudłFr* 75; Iáko tedy iełt łzkodliwa ámbicya w Rzeczyłpolitey/ iełt tełz łwiádectwem on przykład o dwu mężach Athenieńłkich *Phil* K. Cf *Zwroty*.

przykład w czym [w tym tełz: in aliqua re (1)] [= w tekłcie] (12): *KromRozm III* Kv; Mamy tego [egzekucji łwieckiej wyroku sądu religijnego] przykład w Stárym Zakonie/ około Łępry *OrzRozm* H4v, D3v; *RejPos* 72v, 244v; *WujJud* 190v; *WujJudConf* 90; *BiałKaz* F4v; Sluby czynić áby Pan Bog w dolegliwołciách náłznych/ nas wysłuchał z wyczáyna [!] rzecz byłá Chrzełciánom/ ktora tełz y w piłmie przykłády ma. *SkarŻyw* 162; *WerGośc* 255; *WysKaz* 43; *PowodPr* 38.

przykład w kim, w czym (21): Abowim biłkupom łámy m należy pomocniki łoby ny tylko łtáwić/ ále y obiráć: Acz tego práwá łwego częłć połpolłtwu połtápili. [...] Czego przykład yełt w onym obirányu diakonow włpráwách ápołtołłłch *KromRozm III* Kv; Zły zwyczaj/ rzecz gwałtowna/ y náłog niezbyty/ Tego wy maćie we mnie przykład známienity. *Prot* A4v; *RejAp* Ff5; *RejPos* 64, 330v *marg*; *BiałKat* 28v, 258v; *WujJud* 55v, 190v; Czego [niewiary] przykład iáłny mamy w onym zborze Koryntłkim y Gáláłłkim zá czałow Ápołtołłłch *WujJudConf* 138v; *RejPosWstaw* [41³]v [2 r.]; *WerGośc* 256, 259; *WerKaz* 299; *ArtKanc* Kv; *Phil* L4, M, S; *WujNT* Ccccc3; Przykłády łá znácłne z piłmá ł. w Cyrułie Krolu Perłkim Pogáńłkim/ ktory kołciółá Ierozolimłkiego dochody dawno záłzł wyważył/ y przywrócił. *PowodPr* 50. Cf »przykład obaczyć«, »połóżyć przykład«.

przykład czyj [= kto jest przykładem] [w tym: G sb i pron (55), ai poss (12), pron poss (2), „cudzy” (1)] (70): Iezu kthorys przez przykład niewiełci czału porodzenia bolełć y łmętek maiączej ony [zwolenników] ku pokucie napominał. *TarDuch* B8v, B8; *KromRozm I* Lv; *MurzHist* R, S4; więc tełz trudno nám pán miły co przepułścić má gdyłz się tak łprawuiemy przeciwo braciéi náłzyi/ iáko ten łługá o którem nám pan powiedziáł/ wyłławiaiac co mułię łtało [!]/ i co nám przykładem ie⁸⁰ łtwórzyciel náłz vczynic [!] grołi. *MurzNT* 88v, 93v; *BibRadz* I 396b; Żydowłki známienity przykład/ którzy połpołu z Kápláne^m Królá łtráćili. *OrzQuin* V3v *marg*; *SarnUzn* E7v; *GórnDworz* Aa7v; *RejPos* 121, 167, 177v, 214, 235v; *BiałKat* 275, 360, 375, 405, 415; A gdyłz to wiełz ł cudzego przykłádu/ iż tołz włzýtko ná cię wiłsi co v drugiego widziłł *RejZwierc* 151, 92v, 155, 209, 267v [2 r.]; *WujJud* 184; *WujJudConf* 103; O ktorego [Jezusa] wzywániu/ iełłcié iełłcłze máło ná Steffanomym [!] przykładłie/ ánoł małz więcej inłszych/ máło nie we włzýłłłch liłłciech Ápołtołłłch *CzechRozm* 199, 198v; Lecłz mamy pogotowiu przykłády/ wiele Pánow y Hetmánow zacnych y łwietych/ ktorzi [...] *ModrzBaz* 108, 9, 21v, 113v, 130v; Páni moiá Bogárodzico/ wiem iżem cię y Bogá mego Syná twego łkárádnie obráził/ [...] ále mam przed łobá wiele przykładow grzełszácych/ ktorych Pan Bog Syn twoy pokutę przyiáłł *SkarŻyw* 172, 312; *CzechEp* 48, 49, 242, 329; W iákiey wadze y zacnołci/ piłmá Prorockie

były/ nańnádniey fię tego z przykłądu páná Chrifufowego/ y Apoftołow ie⁸⁰ dowiedzieć możem. *NiemObr* 72, 48, 83, 89, 90, 120, 146; Mąm Przykład Gdąnczån przeciwko ktorým inconsulte et severe się było postąpiło *ActReg* 3v; Widżicie W.M. pánowie/ iáko mi fie plác do rzeczy otwierá/ w którym iákobym chciał/ tákbym fie rozwieść mogł/ y wielą narodów przykłądy to pokazác/ że częfto zwyciężć y zwyciężonych w łykách bywáli *OrzJan* 25, 36, 122; *LatHar* 132, 285; *WujNT* 267 [2 r.], 292 *marg*, 534, 1.*Cor* 9 *arg*, 10 *arg* (9); Przykład Dawidow bárzo piękny *WysKaz* 29 *marg*, 29; Stephan Król, przyczyny rozvodu fwym przykłądem okazał y opifał. *SarnStat* 638, 1287; *PowodPr* 70; *SkarKaz* 686a. Cf »obaczyć się przykłądem«.

przykład czyj [= przez kogo podany] [w tym: G sb (3), pron poss (2), ai poss (1)] (6): Zywoť Ezopá Frygá Mędrća obyczáynego/ y z Przypowieściami iego: z niektórymi też inych fławnych Mędrćow Przykłądy ofobliwymi *BierEz kt*; Przykład Papiełki o iednym Krolu zmyflony. *KrowObr* Tt4; Mowá tedy páná Chryfufowá/ która z niczego wżyfťko ftworzyłá/ iákóz z tego/ co ieft/ czego infżęgo odmienić nie ma? Ale náłzym przykłądom fye przypátrźmy *BiałKat* 238v; *CzechRozm* 157; *NiemObr* 83; *WujNT* Aaaaaa3.

przykład czyj [= kogo obrazujący] [zawsze G sb] (4): Ale temu ná odpor/ niewiáftá fzalona/ Nic godnego nie máiąc/ zda fie być vcżona (*marg*) Przykład głupich. (-) *BielKom* B6 *marg*; *BielKron* 10v *marg*; *RejPos* 34v; *SkarŻyw* 172 *marg*.

Ze zdaniem dopełnieniowym lub przydawkowym, nawiązującym do dopełnienia, przydawki lub podmiotu w zdaniu nadrzędnym [w tym: zaimek pytajny (3), iż (1)] (4): Pomniż [Panie] czos też był powiedział Zes kazdego poziwić miał I ptałkyż był naprzikład dał Iż żadny nieżął ani Sjał A wždy ty ziwiłs kazdego *RejKup* cc3v; Przywiedzie fie ná przykład y tá/ y owá fáiádá/ iáko dáleko gorzey czyni/ á wdy ieft prażna złey fławy *GórnDworz* Bb4; A to tu małż wnet przed oczymá fwymi nadobną [...] náukę s przykłądu tych niebożátek co czynili *RejPos* 167; *WujJud* 153.

Ze zdaniem przydawkowym [w tym: iż(e), że (19), jako 'że' (12), zaimek pytajny (11), aby (2)] (47): Wełzmymy tu przykłath yze kapłany pyeruey nyfzly czyalo boze ofyrouacz mayá A tedy przet tym byuayá połżwyęczeni od byłkupa *PatKaz II* 37v, 39v; *MurzHist* Q2; *Diar* 45; Piłzę tu przykład o nieufťawicżności fwiátá/ iáko vfthawicżnie walczy ciáło z duchem *BielKom nlb* 4, E6; *GliczKsiąż* N6; O3v; *LubPs* R6v *marg*, V2 *marg*, ee4v *marg*; *KwiatKsiąż* B2; *SarnUzn* E4v; Azalż tych przykłądow máło/ iż thák zázwdy iáko gárnce v zduná wálili fie niewiernicy przed wiernemi. *RejAp* 33v, 59, 59v, 61v, 159; *GórnDworz* G3v; *RejPos* 39v, 45v, 50v, 104 *marg*, 175v (11); Rodzicom też ten to przykład ieft ku przefttrzeżeniu/ Iák dzieciom pomagác máią ku dobremu mieniu. *HistLan* A2; A tákiemby przykłądom fnađż y końćá nie było/ co fie nád wiernemi á czo nád niewiernemi zázwdy sfťawáło. *RejZwierc* 263, 18v; Ze fie Połty Pánu Bogu podobaiá/ y gniew iego błagáią/ mamy przykłądow dofyć w fťarym y w nowym Zakonie *WujJud* 190v; *HistHel kt*; Dla cżęgo y wpiśmie ty przykłądy mamy/ że żywi/ vmárłych plákáli *BiałKaz* D2v; Przetoż też y to co Páweł mowi/ nie ściága fie do tego/ żeby fie kto modlić miał Iezufowi: ále tylko do te⁸⁰ że fie od imienia iego Chriřtiány názywáć miano [...]. A ták to coś powiedział/ nic nie wáży: trzebáby tu iákiego iálnego przykłądu w cżym go y iáko wierzący weń wzywáli *CzechRozm* 196; *StryjKron* 240; *CzechEp* 359; *KochSz* A2; *WerGość* 225, 231; *ActReg* 106; *OrzJan* 116; *WysKaz* 43; *PowodPr* 46. Cf »dawać na przykład«.

W *połączeniach szeregowych* (6): Documentum, Nauká/ Dowod Przikład/ Dołzwiádczenie. *Mącz* 93b, 404d; *OrzQuin* G3; ábowiem czyta káždy rad te kłięgę/ y wieldze iá łobie waży/ w kthorey rzeczy powaźnych/ przykłádow pięknych/ cnych skutkow sílá widzi *GórnDworz* G8v; Leczył [św. *Wojciech*] wrzody [tj. *nieposłuszeństwo duchowieństwa*] ony: vpominánim/ karánim/ przykłádem *SkarŻyw* 353; Piłmá/ świádectwá/ y przykłádow przywodziło łie dotąd dołyc *PowodPr* 58.

Zwroty: »da(wa)ć (a. podawać) na przykład; da(wa)ć (a. podać) przykład; dla przykładu podawać; przykład dać się może« [w tym: z czego (3), czego (2), o kim, o czym (2), z kogo (1), ku czemu (1); iż (2); z przytoczeniem (8)] = *constituere documentum Mącz*; *loqui a. proponere exempli causa, in exemplum proponere Modrz*; *praeponere exemplar, statuere exemplum Calag* [szyk zmienny] (22;19;1;1): Radzić małz z przedłúženim tak aby przykłády zminętych rzeczy ku teraz będącim dawał. *BielŻyw* 44; *RejKup* cc3v; *KromRozm II* p4v; *KromRozm III* M2v; *RejZwierz* 4, 41; *Verbi caussa, vel Exempli caussa*, Chcąc ták rzecz [lege: rzecz]/ álbo przykłád dáć. *Mącz* 42d, 127a, 412d; *OrzQuin* Aa2; Bo łftność iáko łtárzy Doktorowie przykłády dáia/ ma łie iáko Słóncze w zupelności/ ále Perfoná iákoby onego łłóncá iáłność *SarnUzn* B5v, E6; dam ci ná przykłád/ gdyby trzebá wiedziéc/ iáka iest łzántá źiele/ łzukayże w vkázáczu litery S *SienLek* 196; *GórnDworz* I2v, O4v, *RejPos* 6v, 45v, 227, 245, [279]v, 281, 354; *BiałKat* 153v; Przeto iefliby kto przyśiágl iż łie chce śmiertelnego grzechu dopuścić/ iáko to (damy przykłád) zábić człowieká/ tedy [...] *KuczKat* 290; *RejZwierz* 177; (*nagł*) *Szczuczcy*. (-) TYch łie młodość ia ręczę káždemu podoba/ Bo żadnego przykłádu s tych żaden nie poda/ Ktorymby miał obrázić teź naydawnieyłzego *PaprPan* H3, Cc3; Ale my pewney licźby [sędziów] zámierzyc niemożemy: włzákże dla przykłádu dziewiątná licźbę podawamy: á co o tey licźbie powiemy/ to łię niech y o iney rozumie. *ModrzBaz* 92, 70v, 122, 127v, 138; *Calag* 184a; *SkarŻyw* 312; *ReszPrz* 30; *WerGoścPapr* 202; *ArtKanc* G12v, I20; *GrabowSet* 8v; Y *pochwalił pan száfárzá* [*Luc* 16/8].) Nie chwalić Pan tego/ że go zdrádził: ále opátrność iego ná przykłád podáie/ że łobie vmiał w potrzebie porádzić. *WujNT* 262, 243; *SarnStat* 1277; *PowodPr* 13.

»przykłádem dowodzić (a. dowieść)« [szyk zmienny] (5): Czego jednym przykłádem tylko dosyc authentice przed WKM dowiodę *Diar* 45, 45; [*Tyberiusz*] Vrzędnikow álbo Stároft nigdy nie odmieniał/ dowodzác tego przykłádem *Lifzká* ránioná/ ktora leżác ná łłóncu nie oganiáłá much od rány. *BielKron* 140; Y ktoby teraz przykłády [*I pl*] łtárego Teftámentu woyny dowodzić chciał/ tákże pomłty y zábijánia: tedyby ten muśiáł teź obrzelki/ y wiela żon/ y rozvodu dowodzić y wzywáć *CzechRozm* 252, 127v.

»z przykłádu obaczyć, widziéc, patrzác; przykłád obaczyć; w przykłádzie obaczyć« [w tym: o kim (1)] [szyk zmienny] (10:3:2;2;1): *PatKaz III* 151v; Bo z rozmaithych przikłádow iáko we zwierciedle widzimy ktoreby połtepkí w łprawach náfzych nalepfze mogły być *HistAlHUNG* A3; *MurzNT* 93v; Wyele yeft przykłádow s ktorychby koźdy obáczyć mogł/ iż náuká wyele człowiekowi dopomaga. *GliczKsiqz* H3v, C2v; *GroicPorz* gg2; *SienLek* 32, S[ss]; *RejPos* 245v; *BiałKat* 168v; *RejZwierz* 268; *WujJud* 74v; A w tym przykłádzye to napirwey obáczyć mamy/ iż nie thylko łámi rodzicy ku chwale Bożey łzli do Ierozolimy/ ále poięli s łobá dzyeciátko Páná Iezufá *RejPosWstaw* [41²]; *SkarŻyw* 238; *WerGośc* 256; Przykłád w łynu onym márnotrawnym moźem obáczyć/ ktory [...] *WerKaz* 299;

ArtKanc S16v; Ztych tedy przykładów obaczyć możesz/ w iákim niebezpieczeństwie y ten Pan y tá Rzeczpołpolita ielt/ gdzie ludzie nápieniądze chćiwi *KochWr* 33; *WujNT* 441.

»przykładem objaśnić« (2): *CzechEp* 307; Dziesięć grzechów cudzych [...]. Te ná rozmáitych mieścách w piśmie świętym rozgłóžono/ y przykłady objaśniono. *LatHar* +++2.

»przykładem podeprzeć (a. podpierać)« [szyk zmienny] (6): Czego [że *Bóg dba o wiernych*] ktoby chciał v liebie rozmáitemi przykłady podeprzeć/ naydzye ich wiele w piśmie świętym *RejPos* 131; *RejZwierc* 92v; *CzechRozm* 157; (*marg*) Ná niektore X*(iędza)* K*(anonika)* przednieyſze mnimánia, wywody y świadectwá odpowiedz [!]. (-) Z ktorzych/ to napierwſze niech będzie X*(iędza)* K*(anonika)* *Axioma* [...]: gdy chcąc z onych Aniołów/ ktorzy z ſtárymi oycámi [...] mawiáli/ vczyńić chce Bogá Bożego ſyná. [...] Gdzie wnet zaráz przykłady tego podpiera. *CzechEp* 261, 257; *NiemObr* 89.

»przykładem, z przykładu, w przykładzie, ku przykładowi, z przykłady (p)okaz(ow)ać (się); przykład pokazać (a. ukazać); przykład (p)okazuje; przykład się (p)okazał (a. pokazuje się); pokazanie przykładu« [w tym: czego (6), czego (= skąd) (1), z czego (= skąd) (1)] = *exemplum exhibit JanStat* [szyk zmienny] (25:6:3:2:1;7;4;1): *MurzHist* Bv; ij [...] nietakie iako ii iednoże się nie tak iaśnie wymáwiá oboie iako ii/ a ktęmu może być zarás zdrugiem wokálifzem wymówiono/ czego ii niemoże/ iako przykłady okazują. *MurzOrt* B2v; *KromRozm III* D8v; *GliczKsiąż* G2; Rzecz pewna/ by ieden tyfiąc koni wtárgnął do Korony/ mogłby iá ſkrzyżowác [tj. *przejechać wzdłuż i wszertz*]/ nie vyrzałby przeciw łobie mieczá dobytego/ czego ſie niedawno przykład okazał ku vblizeniu ſławy narodu Polſkiego *LeszczRzecz* A4v; *OrzRozm* B2; *GrzegRóżn* E4; *KwiatKsiąż* D2; A iże może być rzecz iedná á mieć w łobie thrzy ſpráwy y trzy roſchody rzecznie/ tho ſie może pokázác z wiela przykładów *SarnUzn* E4v, E4v; *RejPos* 34v, 338; Ono Cypryan S. męczennik vkázuie znáczne przykłady: kędy Pan bytność iſtotną ciálá ſwoiého od znáków widomych oddálał/ ludźiem báłwochwálcóm *BiałKat* 338v, 338v; *KuczbKat* 90, 95, 375; *RejPosWstaw* [41²], [41³], [41³]v; *CzechRozm* 66, 95v, 147; *SkarŻyw* 278; gdyż náuká bez żywego ná łobie tychże rzeczy pokazánia przykładu/ á co inſzego ielt iedno próżny dzwięk/ ktory z ſtrzałkiem z ſłowy ſámymi ginie? *CzechEp* 19; Okazawſzy ták/ ku przykładowi tylko/ nákrótce/ ſproſne y grube potwarzy Bogá ſámeo/ [...] iuz też czás ielt/ áby [...] *CzechEp* 211; Niechcę ia tedy iuz wícey tá klámbraw ſproſną y niepewną/ ábo tym kliem ktory trzymác nie może/ tych dwu rzeczy [tj. *boskości i człowieczeństwa*] ktore z łobá nigdy w iedno ſklione być nie mogą ſciłkác. Bo/ iż to tym przykładem pokaże: [...] *CzechEp* 246; Co áby káždy obaczyć mogł/ y to poznác/ że náłzá *Minor*, to ielt wnieſienie prawdziwe ielt/ oto iuz to z pewnymi znákami y przykłady pokázowác będę. *CzechEp* 360, 163, 196, 243, 282, 336, 385; *NiemObr* 12, 48, 145, 149, 172; *WerGość* 258; *WerKaz* 283; *OrzJan* 25; *LatHar* 132; *WujNT przedm* 4 [2 r.], 12, s. 267, 534; *SarnStat* 638, 1067, 1242, 1274, 1287; Ale ieſli o łofy idźie: wielki to ieden ktory ſię iuz w przykładzie obłędliwey drogi Ionálá Proroká pokazał *PowodPr* 54; *SkarKazSej* 685a.

»połóżyć (a. przyłóżyć) przykład; przykładem się połóżyć; na przykład kłaść, połózon; za przykład przełóżony« [w tym: czego (2), o kim, o czym (2), w czym (1)] = *ponere exempli causa Cn* [szyk zmienny] (4;1;1;1:1): Tamże naty^m mieſtzu miłóſciwy pán Iezus przeciw kłiążętom ij licemierniko^m ſrogo kázál/ ij połóżył ſtraſliwy przykład o winarzoch/ ktorzy ſlugi pana ſwego pobili *OpecŻyw* [61], 53v; Nye chcę wyele o thym piſác áni przykładów przytáczać/ koždy kto ſie czuye nyechay liebye

lámeo w tym przykłądem fie położy. *GliczKsiąż* E3v; Iáko fie dziś ty włytyki ták frogie á ftráfzliwe pomfity nád złymi á krnąbrnymi żydy iáwnie okazały/ ktorzy przed nálfzymi oczymá fá nam zá iáwny przykłąd przełożeni *LubPs* Zv marg; Midás Krol Frigiey/ ná ten czás był bogáty nád ine krole w fkárby ná fwiecie/ przeto iefłt położon wżem inym ná przykłąd lákomfłtwa. *BielKron* 25v; Powiedzyeć mu [*Piotrowi*] Pan raczył: [...] kto fie będye miedzy wámi zdał nazacnieyfzy/ niechay będye fługá wálfzym. Iefłczé ktemu kładáć ná przykłąd zacnośó Boftwá fwego *RejPos* 301, 247; Mogłbym o tym fzyroce mowić, y przykłądow Siłá fłtarych przyłożyc do tego fłufzących *CiekPotr* D2.

»przykłądem potwi(e)rdzić (a. utwierdzać się), potwierdzony; przykłąd potwierdza« [*w tym: czego* (1)] [*szyk zmienny*] (4;2;1): *MurzHist* S4; Weyzrzymy iedno w kronikę ták Polfką iáko y Czefką/ naydziemy domowe przykłądy/ kthore potwierdzáią tę náukę o Biegach Niebiefkich byc nieomylną. *LeovPrzep* a4, Bv; *RejPos* 81v; *Phil* B2; A toć iefłt iedno fwiát fwięcenie: [...] że ná ten czás z rofkázania Kościelne⁸⁰/ ktore fie przykłądy fłárego Zakonu y fwiádectwy pięknie wtwierdza/ roboty ręczney/ ktora gwałtowney potrzeby nie ma/ zániecháć małz *LatHar* 122.

»przykłąd przytoczyć (a. przytaczać, a. wtoczyć); przykłąd przytoczyć się może; przykłąd przytoczony (a. przytaczaný)« [*w tym: o czym* (2), *czego* (1), *z czego* (= skąd), *ex aliquo* (1)] [*szyk zmienny*] (9;2;2): *MurzNT* 93v; Wyele przykłądow thu mogę przytoczyć yáko záfłfve vczeni ludzye w wyełkyey wadze byli *GliczKsiąż* N6, E3v, O3v; *KwiatKsiąż* B2; Profzę odpuśóćie mi/ zem ten przykłąd wtoczył *OrzQuin* Aa4v; *RejPosWiecz*² 92; Z ftrony práwá Duchownégo [...] y o Iurifdiciiéy Skárbowéy gdyby miály bydź przykłądy przytaczané, bárzoby fie musiála rzecz wyćiągnąć y rozfórzyc. [...] O Hetmáńfkiéy zás Iurifdiciiéy gadáiąc, piękny przykłąd *ex Aristotele ex Ethicis* może fie tu przytoczyć *SarnStat* 1263; Bo iednák by niewiém iáko kto przykłądow przytoczył, tedy iednák co rok záfłwdy fie nowé á chytrfłze záfwiéráią *SarnStat* 1264, 1262 [2 r.], 1265.

»przykłąd przywodzić (a. przywieśó); ná przykłąd, dla przykłądu przywieśó (się) (a. przywodzić); przywodenie przykłądow; przykłądy przywiedzione« [*w tym: czego* (1), *z czego* (= skąd) (1), *o kim* (1)] [*szyk zmienny*] (19;9;1;2;1): *KromRozm I* Lv; Przywiodł mu tam niektory ná przykłąd Ioba S. *MurzHist* H4; Wfzakże dla wfętfzyi pewnośóci/ i profłfżemu człowiekowi folgując/ co wadzi ku každyi figurze zofozna/ fłów kilka naprzykłąd przywieśó. *MurzOrt* Bv; *LubPs* ee4v marg; *KrowObr* 102, 156v; Przełożeni przywodzą przykłądy Micheáfzá y Vriáfzá fyná Semeiego ku odpáróciu frogośóci kápfłanow y Prorokow. *BibRadz Ier* 26 arg; *BielKron* 254; Czofłz tedy o tych mamy trzymáć ktorzi [...] ná przeciw každye przygodzie znamienity iaki przykłąd przywieśó nátychmiast mogá? *KwiatKsiąż* H4; przywiodł bym wiele ludzi ná przykłąd/ ktorzy vrodziwfzy fie w pirwfłzych zacnoćią domiech fromotnie żyli/ á záfłę wiele niefłáchóciow/ ktorzy cnotą fwą/ vczynili zacne potomfłtwo fwoie. *GórnDworz* D3, G3v, H2v, Z, Aa8v, Bb4; A thák poczóciwy pan á cnotliwa Rádá [...] ma nadobnie á poczóciwie páná vpomináć/ przywodząc mu ná pámięć pífmó fwięte/ y ftráfzne y pociefzne przykłądy z niego. *RejZwierc* 42v, 18v; Y inych przykłądow tákich wieleby fie przywieśó mogło. *RejPosWstaw* 44; Ale o tem nápiśáłem doftátecznie w kfáfłzkach ktorem o karániu mężoboyfłtwa wydał: á tu dla przykłądu przywiodłem [*hic vero exempli causa adducta*] troché/ żebych w rzeczy ták iáfney/ rádzenia fpofob/ iákokolwiek pokazał. *ModrzBaz* 28v; *SkarŻyw* [197]; A rzecz tę kilká teź przykłądow z Wędzidłá I.M. dla tego pokażę/ áby I.M. *X(iqdz) K(anonik)* ná potym był ofłtroźnieyfzy/ w tákim

przywodzeniu przykładów *CzechEp* 163, 47 *marg*; *NiemObr* 26, 120; *WerGość* 222, 231; *OrzJan* 116; *WujNT* 790; *WysKaz* 42; PRZED KROLEM IE^{GO} M. VMYSLILEM BYL DOSTATECZNIE PRZYKLADY przypadków prawnych do koźdę z tych 12. Iurifdyciy przykładów przywieźdź y przytoczyć dla ćwiczienia młodźyich ludzi *SarnStat* 1262, 1262; *PowodPr* 55, 58.

»przykład uczy (*a. nauczyć może*); nauczyć się przykładem, z przykładu; przykładem nauczony« [*w tym: czego (1)*] = *exemplum docet (a. docere potest)* *Modrz* [*szyk zmienny*] (6;1:1;2): Ten przykład nauczyć może rodzice/ yáko wyele ná tym/ y tego nyemáła potrzebá yeft/ áby dzyeći fwe karáli *GliczKsiąż* F7, F8; *BiałKat* 283v; *RejPosWstaw* 44; Rzymfka też Rzeczpołpolita [...] z wielką chęćią Augułtá zwierzchnym Pánem obrałá: nauczywłzy się wilem przykładów [*edocta nimirum multis argumentis*]/ iż lepiej daleko áby ieden naywyższą władzą ná łobie nośł *ModrzBaz* 25; A iáko wielka powśćiągliwość bywáła v ftárodawnego ludu ná woynách/ vczy nas tego przykład Vryalzá Heteyczýká *ModrzBaz* 113v, 27, 114; GDyż rozmáitémi przykłády bywamy náuczeni [*exemplis doceamur JanStat* 741]; iż moc ziednoczona/ ieft mocnieyřa/ niż rozdźielona. *SarnStat* 110 [*idem*] 985.

»na przykład wystawić (*a. wystawować, a. postawić*), wystawiony; przykład wystawi(a)ć; ku przykładu wstawić; przykład wystawia; przykład wystawiany« [*w tym: czego (3)*] [*szyk zmienny*] (4:2;2;1;1;1): Chce te^{go} Bóg/ abych iá to karanié za grzech cierpiál/ chce mié dlá wás/ wyftawić na przykład gniewu łwé^{go} *MurzHist* E4v; DWa vpádłe człowieki nam tu Ewányelia s. [*Matth* 8] ná przykład pociechy nářzey ieft przed oczy nářze pořtáwiłá. *RejPos* 45v, 204; Gdyż ten przykład tu przed oczy ludzkie wyftáwiony/ Strofuie złe á niewdźięczne dzieći ná wřze řtrony. *HistLan kt*; *WujJudConf* 103; A ia w řwym vpadku przed cię [*Boga*] podźwigniony/ Będę złym ná przykład iáwnie wyftáwiony *KochPs* 77; Wřzákže iednák/ nie ciężkomi tego [*sprzecznosci pogłódów księdza kanonika z Pismem św.*] ielřcze znáczniey dołóżyć/ killká przykładów wiřtáwiwłzy tey niezgody *CzechEp* 187; ofiárownik nářz [*tj. Jezus*] ná wieki trwa [...] przetoż też koniecznie záchowác może ty ktorzy prze zeń [!] przyřtępiú do Bogá [...]. Ktorá też rzecz iářnie nam przed oczy przykład řtefáná ř. wyřtáwia. *CzechEp* 329; Co [*to, że papież to antychryst*] trzebá z Historykow ludźiom ku przykładu, w kilku, przed oczy wřtáwić: żeby nie mni máli iákobyřmy to łobie zmyřłáli *CzechEp* 416; *WujNT* 536; *CzahTr* H3v.

»wziąć (przed się), b(ie)rać (przed się) przykład; na przykład wziąć, brać; wziąć ku przykładu; przykład wzięty« [*w tym: czego(2)*] = *uti exemplis; exemplum sumptum* *Modrz* [*szyk zmienny*] (12:6;9:3;1;1): *PatKaz II* 37v, 38v, 65; *KromRozm III* B6v, E2v; *BielKom nlb* 4; Weźmimy ten przed fię podobny przykład. *GliczKsiąż* H5v, Q2v; *LubPs* N; *RejFig* Dd6; *RejZwierz* 141v; Weźmi Czechy Bráćią řwą ná przykład *OrzRozm* L2v; bo w káźdey niemocy pory otworzyřte bywáią: ná przykład biorąc/ w łáźni gorącey człowiek přęthko omdleie *BielKron* 335v, 10v; Rationor, Rachuyę/ rozbaczam fię/ rozmiřlam łam s łobá/ z drugich rzeczy przykład bierzę. *Mącz* 347c; *OrzQuin* S; *SarnUzn* B7v, D4v; *RejPos* 21, 39v; Bo ábyřmy do końcá trzymáli fię przykładu od pokármow wřiętego [...] *ModrzBaz* 45, 129v; *Oczko* 5, 12v; *CzechEp* 287; *NiemObr* 16 [2 r.]; Weźmiemy ná przykład dwu ich Rábinow przednieyřyich/ Lutherá y Kálwiná *ReszPrz* 55, 28; *WerKaz* 295;

GórnRozm N; Odmian zalię textu/ y obłudnego czytania w Graeckim Nowym Teftamenćie/ weźmi te przykłady. *WujNT* 14; *PowodPr* 57.

Wyrażenia: »domowe przykłady« [szyk 4:1] (5): Mógł bym też przykłady domowe przypomnieć/ ale nie chcę *OrzRozm O4*; *LeovPrzep a4*, Gv; *RejZwierz* 268; Małz przed oczymá domowe przykłady/ Iákíey potrzebá czáfu woyny rády. *KochSz A2*.

»jasny przykład« [szyk 12:3] (15): *KuczKat* 220, 375; *WujJud* 55v, 138v; *RejPosWstaw* [41³]v; *CzechRozm* 196, 198, 202v; Bo to pewna/ iż ktorzy kolwiek kiedy wiary drugim nie chowáli/ [...] zówże potym rychło ná łobie znáczną kaśń Bożą odnošili. Cze^{go} iálny przykład/ á nie názyt zwiotšzáły mamy/ w onym zacnym y mężnym Krolu Polłkim y Węgierłkim Ládiłáwie *CzechEp* 13, 385; *WerGośc* 221, 228, 255; A ták tu mamy iálny przykład/ y pochwalenie przyimowania Sákrámentu pod iedną ofobą. *WujNT* 297; Obaczże tu káždj wiernj krzełćianinie/ iefli my kátolicy niemamy fwiádectw piłmá ś. z przjkládj swoimi ták bárzo iálnymi *WysKaz* 30; [*WujPosN* 1584 I 189 (*Linde*)].

»jawný, widomy przykład« = *notum exemplum Modrz* [szyk 7:1] (5:3): Iáko pan wiernym krzywdę ćirpiącym/ ieft łprawiedliwym mścicyelem/ czego iáwny przykład Exo(dus) XIII. *LubPs* X4v *margin*, Zv *margin*; Ták iáko małz tego práwie widomy przykład w oney hiłtoriey ktorą nápiłáł Máttheufz s. *RejPos* 244v, 265; *RejZwierc* 268; *ModrzBaz* 9; pátrz iák Hetman łpráwny/ Wiele waży ná woynie/ małz tu przykład iáwny. *StryjKron* 230; *WujNT* 193.

»stary (a. starodawny), dawny (najdawniejszy) przykład« [szyk 6:4] (10): *KromRozm III* D8v; [*Wstyd mówi o Wenus*:] Ták rádżę miły Iułtinie/ Nie przyłtaway ku tey pšinie/ Aby cie miáłá z ołdowác/ Twoię vrodę zepłowác/ Pomniác ná łtare przykłady/ Iákíe o tę pánią zwády *BielKom* E6; *GliczKsiąż* B7, C3v; *LubPs* ee4v *margin*; *RejPosWstaw* 44; *PapřPan* H3; Toć łą przykłady łtarodáwne [*exempla temporum*] *ModrzBaz* 113v; *SkarŻyw* [197]; *PowodPr* 46; *CiekPotr* D2.

»świeży przykład« [*w tym: świeżymi przykłady = niedawno (1)*] [szyk 15:2] (17): *KromRozm III* D8v; Ale czemu ták dáwné dzieie włpóminamy/ A za świeżych przykłádów w Gręcyéy nie mamy *KochZg* A2v; *KwiatKsiąż* B4v; *RejPos* 223, 330; *NiemObr* 4; IAnie/ ćierp iáko mozełz: przydźie tá godźiná/ Ze ludźiom złým będzie łwa záplácona winá. A bóg pomšći niecnoty/ y fałešnéy zdrády/ ktorąš odniółł zá łwą chęć świeżymi przykłady. *KochFr* 102; Bo po was oyczyzná wiele dziełnošći doznáłá/ Czego y teraz przykładem świeżym łprobowáłá. *KlonŻal* A2v; *WerGośc* 228, 232, 258; *GórnRozm Av*; *ActReg* 106; *SarnStat* 1265; Przykłady łą znáczne z piłmá ś. w Cyrušie Krolu Perłkim [...]. świeżłze przykłady pošpielzáiąc opufzczám. *PowodPr* 50, 46, 72.

»znaczný przykład« [szyk 7:2] (9): *BiałKat* 338v; *CzechRozm* 66; *KochPs* 161; *NiemObr* 171; *WujNT* 116; Znáczny przykład y przełtrogá krewkošći ludzkiey *WysKaz*)(3; Przykłady ták frogiego á niewżytego łádu Páńłkiego/ znáczne łą w pišmie ś. *PowodPr* 11, 50; *SkarKazSej* 686a.

»żywy [= *obecny, naoczny*] przykład« [szyk 3:1] (4): *GrzegRóżn* E4; *CzechEp* 19, 336; Tákáć ieft zápálczywošć haeretykow: y ten ieft żywy przykład ich złošći y chytrošći/ ktorey y po dziš wżywáią *WujNT* 470.

Szeregi: »(albo) dowody i (albo) przykłady« [szyk 2:1] (3): Ale áczkolwiek to wedle Wiary ieft rzecz napewnieyłza/ iednák wiele pomoże/ álbo przykłady álbo dowody okázác/ że to co Wiárá ku

wierzeniu przekłada/ nieodftrzela sie áni od nátury áni od rozumu ludzkiego. *KuczKat* 90; Prawdà to/ iż dziećinny wymyśl ludzki/ ále nie zárázem od wřzytkich przyięty/ y pochwalony: czego mogli bych wiele dowodow/ y przykładow pokázác *NiemObr* 145, 149.

»historyja a (i) przykład« (2): *GliczKsiqz* N3; A by też nie było y żadnych hiřtorij y żadnych przykładow thedy łuchay onych słow czo Pan mowić raczy do Izráelitow *RejZwierc* 257.

»nauki abo przykłady« (1): Ktemu też řentencye zacne/ to ieřt/ wirřzyki náuki ábo przykłady iákie w łobie zámekájące/ iákich w káżdym ięzyku wiele ieřt/ o cnotách/ y o powinnořciách/ wiele mogà w dziećinnym á młodym rozumie *ModrzBaz* 10v.

»pismo i (ani, albo) przykład« (9): A by řie thu o tym piřmá ábo przykłady wieřć miáły/ co řie zàwřdy wiernym á co niewiernym działo/ y pioráby nie řtáło *RejAp* 61v, 59v; Słyszylř też tu iáwnie á iáńnie o miłofierdzyu Páná řwego y s piřmá rozlicznego/ y s przykładu tego *RejPos* 214; Ale ábyř też żadnego inřzego piřmá áni przykładu o tym nie miáł/ dořć thu mařz ná tym řrogim dekrecie Páná řwoiego/ ktory řłyszylř w tey Ewányeliey s. *RejPos* 241, 56, 67, 215v; A nie trzebá ná to áni piřmá/ áni przykładow przywodzić [...] z iákim ři wřtydem tego ná řtárořć wřywáią/ ktorzy młodořć řwà márníe á nierozmyřlnie vtracáią. *RejZwierc* 18v, 168.

»podobieřstwa i przykłady« (1): Miłofciwy pán Iezus rozmaiřcie kázál [...] niegdý przez podobieřstwa/ ij przykłady/ niegdý tzydy ij tzynotami kázál *Opecřyw* 60v.

»przykłady i przypadki« (1): Ale mali řie prawdà rzec/ iż ieřcže więcey [mořna nabyć mądrořci] s czytánia/ bo tàm naydzieř rozmowy s kim chczelř/ naydzieř przykłady y przypadki ludzkie iákie chczelř *RejZwierc* 209.

»rozkazanie ani przykład« (1): Iř řię ták [aby niemowlęta były obrzezane] Bogu podobáło/ y ták był czyńić rořkazał Abráhámowi y potomřtwu iego/ co ieřt iáńnie y řřzetelnie w kłięgách MOyřelřzowych opiřano [...]. Ale o ponurzánium ich [dzieci] niemář nigdýiey/ áni rořkazánia áni przykładu/ ták w řtárym/ iáko y w nowym Teřtámenćie. *CzechRozm* 258v.

»(i) řwiadectwa i przykłady« [řzyk 2:1] (3): Niewiem řkąd ią [konkluzję] począc [!]/ máiąc ták wielkà rozlicznych niezbořnořci Papielřkich/ obřitořć y řwiadectw y przykładow? *CzechEp* 385, 9; *LatHar* 122.

»przykład i wyobrařenie« (1): Iákich [ludzi řzczelřliwych za řycia, a potępiionych po řmierci] przykłád y wyobrařenié Lukářz S. w Euangeljięi wymalował *MurzHist* Q4v.

Jako ostatni człon w wieloczłonowym połączeniu współrzędnym: »i inie przykłady (a. inych wiele przykładow)« (4): o tym [że aniołowie są opiekunami ludu] wiele piřmá pocieřzliwego mamy/ gdy łobye wřpomniny Tobiařzá/ Heliařzá [...] y inych wyele rozlicznych przykładow. *RejAp* 159; [zbawiony] Cieřzy řie Iopem/ cieřzy řie Tobiařzem/ y inemi przykłady řwiętemi/ iż zàwřdy wiernemu [...] łowite łà zapłáty á pociechy iemu zà tho zgotowáne. *RejPos* 85, 26v, 138v.

Wyrażenia przyimkowe: »dla przykładu« (3): A gdyř tedy Rzeczpořpolita od [lege: do] Sądu by pořtápić z Boleřłáwem (bo o tym ieřt rzec/ dla przykładu) miáła: kto ná tym Sądzie wřzędnym řędzią będzie? *OrzQuin* S3. *Cf* »dla przykładu podawać«, »dla przykładu przywieřć«.

»ku przykładu« (1): Tá rzecř łácnoby řie poiác y porozumieć mogłà/ gdybyř tákie ktore mieyřcà ku przykładu powiedziáł *CzechRozm* 146v.

»na przykład« = *exempli causa* *Modrz, Cn; exempli gratia* *Modrz; ut puta* *Vulg (113); MurzHist Q2; BielKron 199v; My w Páná Iezu Chryftá wierzymy ábyśmy byli wípráwiedliwieni z wiáry iego. Mamy tefz ná przykład tłuźczą/ fktorey bárdzo wiele ich węń v wierzyło [!]. *BiałKaz F4, Dv; CzechRozm 203v; Tom tu ná przykład dla tego powiedział/ ábych okazał/ że trzebá Pánom rádny m káždá rzecz y ná tę y ná owę ftronę pilnie rozważác *ModrzBaz 28, 99, 139v; Utpote adverbium confirmationis, et causativum, Quoniam, quandoquidem, nempe, quippe – Przeto, haprzikład [!]. *Calep 1146b.****

~ *na przykład czego (1)*: To fię wyliczá áby káždy potym łádkę Bożą wnim [*w św. *Wilhelmie*]*/ y iego wielką cnotę poznał/ iáko zták wielkich grzechow wyszedwízy/ świętym y wielkim w łáfce Bożey zoštał/ ná przykład dobroci y miłóšierdzia Bożego nád grzeźnemi/ y nálládowanie wízytkim wgrzechách leżącym. *SkarŻyw 164.*

Jako formuła wprowadzająca przytoczenie przykładu [przytoczonym przykładem jest zdanie (42), człon zdania pojedynczego (16)] [w tym: jako na przykład (39)] (58): *SeklKat X2v, Y2v; Rzemyęsniak* ták prętko z rzemyęflá fię może zubożyc yáko y zápomoc. Ná przykład/ gdy pan bog dopuści ogień/ álbo łzkody *GliczKsiąż H3v; PRzyfyęgá* wedle żáloby ma być oddána. [...] Ná przykład/ iefli kto o dziedzictwo iefł obwinion/ ták przyfyęże. [...] *GroicPorz y4v, t3, x4v, aa3, mmv; GrzepGeom A;* Bo co ondzie grzechy ábo ná gárle karano/ ábo drugie ofiárámi/ y kąpielą zmywano/ á nákoniec y drugich/ iáko ná przykład pijańftwá nie karano to pod Ewánielią nie gárłem/ ále żywotá wiecznego wtrácenim/ ták zá pijańftwo/ iáko y zá fkortácią/ kárác obiecano. *CzechRozm 96, 7v, 16, 84, 85, 88 (21); CzechEp 137, 191, 285, 365, 366; NiemObr 75; ReszPrz 27;* nie Ńieiefz ciáálá ktore ma wynieś/ ále gołe žiárno/ iáko ná przykład/ pńzeniczne ábo z inśzych ktore. *WujNT 1.Cor 15/37, przedm 4, 19 [2 r.], 21, s. 12, 171 (10); Pan Górnicki* tego grubźzègo ò/ z znákiem nie vżywa/ ále ná mieyfce iego ma dwie literze Ńpoionè ták *uo*: ná przykład/ *Buog wuodz* mój. *JanNKar Fv, C4v, E2 [2 r.], G2v;* ktoby *genus in partes* dzielił, iuż iefł vitium nieládá, iáko iefł ná przykład ten Státut, który ná obiecádło dziela. *SarnStat *6 [3 r.], 601;* A iefłiby fię táká ConŃtitucia obciázliwa zdáálá/ wiefc inśzą lżeýřą wczýnić ktoráby fię toż Ńpráwić mogło. Ná przykład/ Aby káždy przy ożenieniu Ńwym rycerfką Ńwą dzielnoś przed wezwánymi goścmi pokázował. *GrabPospR K3v; CiekPotr 70.*
Cf »da(wa)ć na przykład«, »kłáść na przykład«, »powiedziec, rzec na przykład«, »na przykład przywodzić«, »na przykład wystawic«, »wziác na przykład«. ~

»pod przykładem« (1): Tać łama wiara/ kiedy doŃtatecznie wierzymy [...] / wípráwiedliwia nas przed panem bogiem [...] / tak iako może być powiedziano/ pod przykładem. Gdy winnego człowieka/ ktoremu o gardło idzie/ przywiodą przed Sędziego/ aby go na Ńmierc ośádził/ A Sędzia wezwářzy nań [...] / nie iefłno że mv onę winę odpvřzicza żywotem darwie/ ale go tefz Ńobie wezmie/ za Syna Ńwego przywáľczónego *SeklWyzn b3.*

a. *Krótká forma literacká, zwłászczá narracyjna, dotyczáca jakiejś osoby, niořca naukę; przypowieś; anegdota; sentencja [w tym: w tytułach, rejestrach i marginesach (65)] (107)* : Widząc Ezopá Delfowie/ Niemieli go nizacz Ńobie: On áczkolwiek o to niedbał/ Wźdy ie tym przykładem Ńkarał. Drewno gdy po morzu pływa [...] *BierEz G3v;* Tako potym Ńlowie Iezus mily rzékl ten przykład. Czo fię wám widzi był iedeⁿ człowiek ktory miál dwu Ńynu/ a przyŃtápiwířy ku pirwířému rzékl: [...] *OpecŻyw 74v, 60v;* Hifłoria o Ziwoocie y známienitich Ńpráwach Alexándra Wielkiego krola Macedońskiego/ kthora

w łobie wiele cudnych przykładów zamyka *HistAl kt*; *RejPos* 162, 265v; *HistLan* B4v; *RejZwierc* 154; Vpomina tedy Lukafz s. przykładem tym/ który s tak wielką pilnością wypifuie o dyećnińtwye Pána Iezufá Kryftufá/ wlyzthki rodzicze *RejPosWstaw* [41²]; Tak y ty rychley z czytania przykładów/ niżli zgoley náuki/ rychley z żywey niżli z piñaney Ewanyelijey rozumu zbáwiennego doftániefz. *SkarŻyw* A3; bo iáko żywy obraz rychley wzruľzy á niżli málowány: tak żywa Ewanyeliya [tj. *życie świętych*] wprzykładzie y życiu rychley ci fie wpożytek duchowny obroci. *SkarŻyw* A4v, 97; *WerGośc* 238; *Phil* K; byłby niepráwiedliwym ten/ któryby wedle więtfzey álbo mnieyfzey ciężkości wyftępku/ niemiał dáć więtfzey álbo mnieyfzey ciężkości w karaniu. Ktorą rzecz vdáie w takim przykładzie. Daymy że teraz trzye człowiekow vmarło [...] *WysKaz* 20; (nagł) *Przykład Stáry*. (-) *SYlorus* był Tátáryzn [...] *CzahTr* E2.

przykład czego [= o czym] (11): *Przykład* fkarania pychy. *HistRzym* 134v; *Hiftoria* o żywoćie s. Alekfzego/ á przykład wzgárdzenia tego światá. *HistRzym* 135v, 135 [7 r.], 135v [2 r.].

przykład czego [= zawierający co] (1): ohydził im [ludziom dzisiejszym] nieprzyiaćiel poľfuľzeńftwá wiary poľtotę/ y żywotow świętych przykłády y czytania *SkarŻyw* A2.

przykład z czego (4): Poty fá przykłády z żywotá Ianá S. Iáľmuźniká od zacnych y wielkich ludzi wypifane. *SkarŻyw* 100, A2, 240; *Przykłády* prawdziwe z Pińmá S. o tymże [karaniu przez Boga niepoľszenieńftwa]. *KoľakSzczęśl* C2v.

przykład o kim, o czym (41): *PatKaz II* 81; [cesarz *Teodozjusz*] vmárl w Medyolanie przy świętym Ambrozym [...]/ ktorego s pláczem fwięty Ambrozy żáľowaľ/ y piñáľ o nim wiele cnotliwych przykładów. *BielKron* 157v, 81v *marg*; *RejAp* 12v; *Przykład* o dziwnym zrzádeniu Boľkim/ á o poczęćiu Świętego Grzegorzá. *HistRzym* 30v; *Przykład* o pomnienu fmierći/ áby człowiek nie zgrzeľzył. *HistRzym* 51v, 28, 41, 48, 54, 57v (31); *RejPos* 47v; *KoľakSzczęśl* C2v; kładę tedy przykład/ táki/ iáko wyľfzey o grzechu powźzednim/ tak teź ter az [!] o doľyć vczynieniu/ oto tak. *WysKaz* 31, 31 *marg*; *SkarKaz* 348; *CzahTr* Bv.

przykład czyj [= przez kogo podany] [w tym: *G sb i pron* (8), *pron poss* (2), *ai poss* (1)] (11): Cźci mężow mądrych przykłády Niechcefzli mieć w łobie wady *BielŻyw nľb* 6; Domyľlne iego [*Diogenesa*] przykłády te fá. *BielŻyw* 76, 68, 88; *RejPos* 170, 314v; *SkarŻyw* 97, 99 *żp*; *CzechEp* 53; *NiemObr* 61; Wtora Czáľtká tych Książek ma w łobie rozmaíte przykłády y żárty tegoż A. Czáhrowľkiego. *CzahTr* I4v.

przykład czyj [= o kim] [zawsze *G sb i pron*] (3): Vczy żwolenniki [!] iáko fie máiaľ modlić przykładem onego który w nocy troie chlebá poźyczáľ *Leop Luc* 11 *arg*; TEn Błogoľfáwiony Ian Iáľmuźnik/ bárzo wielkie kochánie w tym miał/ gdy iákie świętych przykłády y powieści fłyźáľ *SkarŻyw* 97, A4v.

Ze zdaniem przydawkowym [(i)że (12), *aby* (5), *jako* ‘że’ (1)] (18): *Przykład* iże fmutek przemienion bywa w wefele. *HistRzym* 6v; *Przykład* o chtroći dyábelskiej/ á iáko fady Boże fá fľkryte á táiemne. *HistRzym* 28; *Przykład* że niemamy żonam wierzyć áni táiemnic obiáwiać. *HistRzym* 70; *Przykład* abychmy czyľftość y wierność małżeńká miľowáli. *HistRzym* 106v, 72, 91v, 96v, 98, 99v (18).

Ze zdaniem dopełnieniowym nawiązującym do przydawki dopełniającej w zdaniu nadrzędnym (2): *RejAp* 12v; A tak my wżycy máiąc nádzyeię s thych wdzięcznych przykładow o Pánu náłzym/ iż iest tak miłofierny [...] *RejPos* 47v.

W połączeniach szeregowych (3): A tak któżkolwiek chce wiernie wypełnić powinność śwą Pánu fwe mu/ bierz fie co rychley do tego co iest wola święta iego/ á ciesz fie tymi przykłady/ á tymi obietnicami/ y tymi błogofławieńctwy/ ktore Pan Bog káżdemu tákiemu wypełnić obiecąc raczył *RejPos* 43; przetoż y my máiąc przed łobą tak wiele świádkow/ to iest przykładow y żywotow y fpraw pobożnych świętych Bożych/ [...] kwapmy fie wdrogę/ ktorąmy przed fie wzięli *SkarŻyw* A4v; *CzechEp* 53.

Zwrot: »przykład przywozić [czego (= skąd)]« (1): Księża Papieſcy przykłady pińmá ś. przywożą, ále fię łámi wedle nich nie rządzą. *CzechEp* 100 marg.

Wyrażenia: »dowcipny przykład« = *aforyzm* (2): Dowcipne przykłady to łą iego [*Arystoteles*]. *BielŻyw* 87, 68.

»przykład przywożący« (2): Przykład przywożący ábyfmy byli pokornego á fkrufzonego fercá. *HistRzym* 110, 111v.

Szeregi: »i przykłady i nauki« (1): Mało przed tym tenże Ewányeliſtá Lukáſz s. wypifuiąc dziwne á pilne fpráwy Páná náłzego/ ktore on fprawowác po ten czás raczył/ w onym świętym człowieczeńctwie fwoim/ przepátruiąc wżytko/ á nic niechcąc opuścić/ y w przykładznych y w náukach fwoich/ coby było potrzebnego ku náłzemu zbáwieniu duſznemu. Tedy táżme [...] *RejPos* 170. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»pismo i przykłady« (1): O czym [*o miłosierdziu Boga*] pińmá y przykładow doſyć. *SkarKaz* 348a.

»przykłady i powieści« (3): (*nagł*) Przykłady y powieści tegoſz Ianá S. Pátryárchy/ w ktorych fię kilá żywotow Świętych zamyka [...] (–) *SkarŻyw* 97, 97, 99 *żp*.

»przykłady i przestrogi« (1): Otoż co dżiſieyfzy pochlebcy naſwiefłzym/ to zacny przodek Papieżow [*Grzegorz*] złoſliwym názywa. Co iákoż nie ruſzy dżiſieyfzych Papieżow? ktorzy [...]/ choćiaż też przykłady y przestrogi/ innych dawnych Oycow/ v nich w tey mierze plácu nie máią. Niechay wżdy ná oſtátek Papieżá fwego poſłucháią *NiemObr* 61.

b. *W matematyce: prezentacja teorii na konkretnych działaniach (32) :* Czyń z Litewskich złotych Polskie. tą figurą. 3 Zło(te) Litewkie. czynią. 4. Złote polskie. [...] Przykład. Litewkie. 3744 Złote. Polskie. 4992 Złote. *KłosAlg* E2v; Ieſtli czo oſtanie złotych mniej niż dzielnik tedy ie obroć na groſze przez to ile niefię złoty [...]/ takież rozumiey o grzywnach o wagach y o inſzych mierzech/ iako w tich przykładziech naydzieſz. *KłosAlg* E4v; Gdi fie przikład traphi na przodku y na oſtátku z ciframi [*tj. z zerami*]/ tedy dla krotkoſci wymi po cifrze albo po dwu od nich *KłosAlg* F2v, Dv, D4, E4, Fv; Cztery ty Kwárty vczynią Pręt/ który będzie mieć Pólek wſzytkich pięć ſeth ſiedmdzieſiát y ſześć/ 576. tylé czworo á niź w Kwárćie: czego tu przykład maſz ná Figurze/ w którój iáko widziſz/ łą cztery Kwárty/ á iedná Kwártá ieſt rozdzielóná ná fto czterdzieſci y cztery Pólek. *GrzepGeom* M3v.

przykład czego (4): Odeymi iednę liczbę od drugiey wiefłzą od mnieyfzey. Przykłady tego. Dał pan ſłudze. 1305. złotych. [...] *KłosAlg* D3v; *GrzepGeom* M3v. Cf »przykład dać«.

przykład na co (2): Przykład na pierwszą część Reguły. 16 2/3. Korczy żyta za 4 1/2. zło(tych). [...] *KłosAlg* F3v, E2.

Zwroty: »przykład [czego], na przykład dać« [*szyk zmienny*] (2:1): ábowiem *Circumferentia* iest tak wielka/ iáko trzy Diámetry/ y siódma część Diámetru bez máłego kęfka: [...]. Dam ná przykład: Iesli *Diameter* będzie ná siedmi łokci/ tedy *Circumferentia* będzie mieć tylé troie *GrzepGeom* H4; Vczyń Kwádrat/ któryby miał *Diameter* piątą częścią wietśzy/ á niż Koło ma. Czego przykład dam: Niech będzie Koło iákié/ coby *Diameter* miało ná czterech łokci [...] *GrzepGeom* I, Fv.

»przywieść przykład« (1): Ale trzebá przywieść iáki przykład/ áby káždy mógl porozumiéc/ iáko liczyć ma/ kiedy fye przyda mierzyć. Niech będzie plác ná dziesięści łznurách Miernickich/ tak ná dłużá iáko ná łszerzá. [...] *GrzepGeom* I4v.

Wyrażenie przyimkowe: »na przykład« [*w tym: jako na przykład* (15)] (18): Niech ná przykład będzie *Linea*, którą názowiem literámi/ a.b. Náznáczze ná téy Liniéy dwa punkty [...] *GrzepGeom* C4; Poniewáż Figury porzád iedná zá drugá idác iednáko co dáléy to wieceý węgłów máią. Iáko ná przykład: Piérwíza ma trzy węgły/ druga po niéy ma cztery [...] *GrzepGeom* E4, E, E2, F3, G2v, G4v (17). Cf »na przykład dać«.

c. praw. Przypadek prawny, kazus (1) : Náuczeni w Práwie ku vznániu tákiego máłego y wielkiego przewinienia opifáli przykłády/ kładác rozność *inter dolum malum, culpam latam* [...] *GroicPorz* mm3v.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (6) : Paradigma, Latine exemplum, Przikład. *Mącz* 276d; Exemplum – Przikład. *Calep* 386b; Paradigma – Przikład. *Calep* [753]b.

Zwroty: »przykład dać« (1): Ponere exemplum, Przikład dáć. *Mącz* 309c.

»przykład przywieść« (1): Exempla subicere Przikład prziwieść. *Mącz* 163a.

Wyrażenie: »zły przykład« (1): Exemplum tolerabile, Nie owfzekei zły przikład. *Mącz* 457b.

Synonimy: *figura*; **1.** *forma, kształt, model, modła, powód, przykładność, wzor*; **a.a.** *przykładnik*; **2.** *doświadczenie, dowód, doznanie, okazanie, świadectwo, wywód, znak*; **a.** *bajka, baśń, fabuła, gadka, historyja, podobieństwo, powieść, przypowieść, sentencyja*.

Cf [**NIEPRZYKŁAD**]